

GÖMBÖS GYULA

EGY MAGYAR VEZÉRKARI
TISZT BÍRÁLÓ FELJEGY-
ZÉSEI A FORRADALOMRÓL
ÉS ELLENFORRADALOMRÓL

BUDAPEST, 1920

Budapesti Hírlap nyomdája.

Előszó.

A forradalomról és ellenforradalomról sokan irtak, – olyanok is, akiknek sem egyikben, sem másiban része nem volt.

Miután a forradalmat jönni láttam, az ellenforradalomnak pedig részese voltam, azt hiszem, feljegyzéseimmel hozzá fogok járítani az események helyes beáfűtéséhez.

Részletekbe nem kívántam bocsátkozni. Ezekhez nem állt elég konkrét adat rendelkezésemre. Részletek felsorolása a jelen időben különben is felesleges vitákra adna okot. Az eseményeket inkább arra használtam fel, hogy rajtuk a jövőt illetőleg, okuljak és okuljon az olvasó is.

A jövő – egy új katonai és polgári nemzedék munkája révén – az új Magyarország!

Azoktól, akiknek szerepléséről kíméletlen kritikát gyakorolok, elnézést kérek. Vegyük tekintetbe azt, hogy még mindig forradalmi időt élünk és átélésünk a régi világból az újba a rohanás jellegével bír, mint ahogy tényleg rohannak az események is. A tanulással, az igazság kíméletlen kikutatásával tehát szintén sietnünk kell!

Budapest, 1920 április.

A szerző.

I.

A háború előtt és alatt.

A Kriegsschulban.

1913-1914-ben a cs. és kir. hadiisikola haligatója voltam. Mint ilyen, a hadsereg szervezési kérdésének megvitatásánál, főleg katonai szempontok niérlegelése közben arra a meggyőződésre jutottam, hogy Magyarországnak, de a monarchiának is nagy érdeke az önálló 'magyar hadsereg mielőbbi megszervezése.

Ezen meggyőződésemnek. – nem. kis meglepetésére tanárainnak és osztrák hallgató társaimnak – egy rövid előadás keretén belül kifejezést is adtam.

A kérdés felett a cs. és kir. hadiisikola parancsnoka, *Krausz* Alfréd, a szokásos kihallgatások után napirendre tért, arra figyelmeztetve engemet, hogy az önálló magyar hadsereg a monarchia bukását jelentené.

Krausz is, – akit végtelenül becsülök – centralista volt, mint a legtöbb osztrák-magyar generális.

A háború.

A háború első felében. a magyar hadsereg kérdésével nem sokat foglalkozhattam, a szerb és galíciai hadjáratok annyira igénybe vettek, hogy speciális magyar szempontból a magyar nemzeti hadsereg szükségességét nem is érezhettem.

A magyar hadsereg kérdésének háború alatti nyílt felvetését különben is végzetesnek tartottam.

Az aknai áttörés alkalmával egy éjjeli vállalatkor 1916 június 11-én megsérültem, minek folytán a Wien Garn. Spit. No. 1-be kerültem.

Felgyógyulásom után az akkori ni. kir. honvédelmi minisztériumba lettem beosztva. Bár rövid ideig voltam a minisztériumban, mégis annyi áttekintést nyertem, hogy megállapíthattam, miszerint a honvédelmi miniszter a háborúban teljesen mellérendelt szerepet játszik, ami magyar szempontból csak káros lehetett.

Az összes elvi kérdéseket Wienből, Teschénből, és később Badenből irányították.

A románok betörése következtében 1916 őszén Erdély evakuálása vált szükségessé.

A magyar kormány bizottságot küldött ki az evakuálás lebonyolítására. E bizottságban a honvédelmi miniszter képviselője én voltam.

Kolozsvárott és egyáltalán Erdélyben alkalmam volt tapasztalni, mennyire mostohán bánnak nemcsak a német, hanem az osztrák eredetű cs.- és kir. és Landwehr-csapatok is Erdély szegény népével, s mennyire (hiányzik a hadsereg és az ország között az az erős kapocs, amelyre mindig szükség van, ha a létért vagy nemlétért harcol valamely nemzet.

Erdélyben érintkeztem több magyar politikussal, különösen Bánffy Miklóssal és Betegh kormánybiztossal, és a velük való érintkezésnek köszönhetem azt, hogy figyelmeim megint az önálló magyar hadsereg kérdésére terelődött.

Az erdélyiek visszatelepítésénél 1916 novemberében *Sándor János* és *Perényi Zsigmond* mellett a belügyminisztériumba voltam beosztva. E beosztásom révén, még közelebb jutottam Magyarországhoz, egészen bele tudtam illeszkedni az igazán magyar gondolkörbe.

Később, mikor 1917 elején *Hazai Samu*-val *Wienbe* lettem áthelyezve, alkalmam volt a központi hatóságok kulisszái mögé tekinteni. Alkalmam volt

résztvenni azokban a vitákban, amelyek a monarchia két állama között a véráldozat nagyságáról folytak. Meg lett állapítva, hogy a magyar nép jóval többet vérézett, mint Ausztria népei.

Hogy a lajtántúliak minden tekintetben előnyben részesítették, ez annak volt következménye, hogy a közös katonai hivatalokban a magyarok száma elenyésző csekély volt. A Kriegsministeriumban, ha jól emlékszem. 18% volt a magyar állampolgár. De ez a 18% is inakább alárendelt állást töltött be. Vezető helyen magyar ember kevés volt.

A magyar érdekért folytatott toll és szóharcok kiváltották belőlem újra azt a gondolatot, mely mindinkább erős meggyőződésemmé vált, hogy a magyarság' jövőjét csak az önálló magyar nemzeti hadsereg biztosíthatja.

1917 augusztusában írtam „*Die und Armee*” című íanulmányomat. Ezt szétosztottam volt tanárain és egynehány magyar politikus között. Külön felhívtam a figyelmet arra, hogy a Wien-i Kriegsministeriumban az akkori közös uralkodó parancsára megírt hivatalos, tanulmányban lefektetett elvek, magyar szempontból nem fogadhatók el.

Nagy volt az örömöm, mikor főnököm és a vezérkar főnöke megbízásából *Kreuznach-i német főhadiszálláson* jártam és *Hindenburg* tábornagy kérdést intézeti hozzám a magyar nemzeti hadsereg tárgyában. Ez a nagy. német katona is belátta a magyar hadsereg: szükségességét, azt mondván: „Die ung. Honvéd hat vorzüglicb entsprochen. die ung. Arniee isi eigentlich se hon da!”

Igenis, az igazi hadvezér kell hogy azt a nézetet vallja miszerint egy hadsereg csak akkor bír igazán nagyot teljesíteni, ha *nemzeti* szellemben van nevelve, és ha egy önálló nemzetnek a hadserege.

A volt monarchia hadserege nagyszerű hadsereg volt, de egységét mindig veszélyeztette egy egységes, nemzeti gondolkör hiánya, melyet a király vagy a hagyomány csak részben pótolta. A vezérkar, melyről oly sok hivatott mondott bírálatot, mondhatom mérhetetlenül nagyot produkált akkor, amidőn a had-

seregen belül a centrifugális erőket éveken át le tudta győzni, és ezek dacára a monarchia hadseregét fényes haditettekhez segíteni.

*

Mindezt előre kellett bocsátanom, hogy az, olvasó megtalálja későbbi cselekedeteimnek logikáját. Az önálló Magyarországra, szellemileg teljesen preparálva voltam, de különösen az önálló nemzeti hadseregére. Beláttam annak szükségességéi: és ezért kész voltam, amennyire tőlem tellett, a küzdelemre is. Hogy a magyar nemzeti ügyért és a magyar nemzeti hadseregért saját 'honfitársaim ellen kell majd küzdenem, sohasem hittem volna.

Októberi forradalom előtt.

1918 őszén a bolgárok megsztették a velünk tóti itt 'szerződésit, kiugrottak a központi hatalmak szövetségéből és ezáltal a Balkánon ezen hatalmaik számára – a közvélemény szerint – katonailag kritikus helyzetet teremtettek.

Ennek visszahatása Magyarországra nézve az volt, hogy a magyar politikai körökön nagy izgatottság vett erőt. Féltek attól, hogy Erdélybe betör a román és féltek attól, hogy az entente csapatai átléphetik a Dunát.

A katonai helyzet nézetem szerint október eleién nem volt kritikus. Mindenütt az ellenség földjén átfőttünk. Ha megőrizzük nyugodtságunkat, ha a magyar érdekeknek megfelelően, az Adria és a Dnyeszter közti csapatok felett *magyar hadseregfőparancsnokság* veszi át a vezetést, és ha a magyar honv. min. a mögöttes ország magyarországi részét egészen bevonja parancsadási körletébe, azaz kiküszöböli a cs. és kir. Kriegs-Min. parancsadási jogát, ha behívja soronkívül a felmentetteket és ha a hadseregfőparancsnokság a főlétszámú magyar harc egységeket rendelkezésünkre bocsájtja, akkor magyar szempontból a helyzet megmenthető lett volna. Ez volt a felfogásom október 8-án, amidőn Wienből Pestre utazva, ezen gondolataimat memorandum, alakjában több magyar

politikusnak és katonának átadtam, azt gondolván, hogy mi Wienben jobban tekintjük át a helyzeteit, jobban tudjuk azt, hogy milyen védtelen. Erdély és Délmagyarország, – és ezáltal bizonyos fokig hivatva vagyunk a magyar politikai köröket felvilágosítani.

Belsőleg ekkor már nem. voltam a monarchia vezérkari tisztje. *Az a mostohaság, amellyel Magyarországgal bántak, kiváltotta belőlem a gyűlöletet minden ellen, ami közös volt.*

A főparancsnokság ugyan tett Ígéreteket Magyarország megvédésére, de azok vagy nem lettek végrehajtva, vagy pedig csak oly mérvben, amely nem feleli meg a helyzet-szülte követelményeknek.

Megint átéreztem azt, hogy mennyire hátrányos magyar szempontból az önálló magyar nemzeti hadsereg hiánya, mennyire végzetes az, hogy idegen földön idegen vezetés alatt küzd kb. 450 magyar zászlóalj akikor, amikor az ország veszélyben van.

Nézeteimet rövid memorandumokban fektettem le, s a legutolsóban: „Was ist zu thun” kiterjedtem a bérvizonyokra is, különösen kiemelve azt, hogy Károlyi Mihály és társainak mahinációi ellen szükségesnek tartom a legerélyesebb fellépési.

Az u. n. mögöttes országban kb. akkor, amidőn orosz hadifoglyaink kezdtek hazaszállingózni, systematikus, a monarchia ellenálló erejét aláásó propaganda vált úgy a sajtóban, mint röpiratokat terjesztő titkos szervezetek útján érezhetővé.

Hazai Samu az akkori uralkodót, IV. Károlyt és a központi hatóságokat többször értesítette a haza fiaikul ellentábor ezen működéséről, de sajnos, a legfelsőbb helyről *nem* tétettek meg azok az ellenintézkedések, melyek a közeli veszélyt megakadályozták volna.

A „*Deir Juden in Ungarn*” című tanulmányomban, amelyet még 1918 szeptemberében írtam, statisztikai alapon a zsidók bomlasztó hatását bizonyítottam be. Rámutattam a tanulmányomban arra, hogy a világon viszonylagosan a legtöbb zsidó Magyarországon van 1,18 keresztényív esik 1 zsidó, míg Franciaországban 396:1 az arány, és így, ha a zsidók bomlasz-

tását meg nem akadályozzuk, nemcsak oroszországi foglyaikat, hanem a magyar nép összességét fogják szélzü ijeszteni.

Írásaimmal nem céloztam mást,, mint a „nagy emberek” *figyelmét az egyes kérdésekre felhívni.*

De vagy nem is miéért k fel a helyzet komolyságát, Vagy ha felismerték, nem volt elég erejük ahhoz, hogy a hazaárulókkal szemben erélyesen fellépjenek.

Tisza Istvánnak el kellett hagynia a miniszterelnöki széket abban a pillanatban, amikor talán még erősebb kezekre lett volna szükség. Okos, de puha emberek követték, akik a közismert opportunizmus légkörében nevelkedve, egész cselekedetre, egész tette nem. tudták, magukat elszánni.

II.

A forradalom.

Így vált lehetségessé az, hogy október 30-án az Astoriában összegyűlt, hisztérikus; gyáva, bomlasztó politikus-had megfosztotta a királyt hatalmától, sáriba taszította a nemzet tekintélyét, bepiszkította az eddig mocsoktalan magyar fegyverek fényéi.

Wienben voltam még, mikor az a sürgöny érkezett, hogy *Linder* elrendelte a fegyverletételt. Jól emlékszem még, *Hazai* Samu szobájában voltunk mi magyarok. Nem tudtunk örülni a magyar függetlenség-, nek, pedig mindnyájunknak ez volt a szíve óhajtása. Inkább azt éreztük, hogy a fegyverletétel csak az első lépés ahhoz, hogy Magyarországnak belrendjét és a magyar állam gépezeteit teljesen destruáljuk és ezzel Magyarországot abban a percben, amikor mint független ország születik meg, a romlásba és teljes függetlenségbe taszítják.

Amidőn azután tudatára ébredtek annak, hogy mit műveltek a hadsereg végleges szétbontása által, hiába kísérelték hibátlanságuk bizonyítását.

Így került a sor a frontbomlásra is.

A front bomlása.

A frontbomlásról sokat vitatkoztak.* Ha a front, bomlásáról és az ezzel kapcsolatos magyar hadsereg kérdésével foglalkozom, mindig úgy látom, hogy a bűnök és hibák, valamint a (rövidlátás szerencsétlen láncolatával állok szemben.

Szerintem bűnös volt a cs. és kir. hadseregfőparancsnokság, mert eltekintve egyéb hibáitól a hadászat és harcászat terén, a magyar kormány kérésének, hogy védje meg az ország határait, nem tett eleget.

Hibás volt Wekerle kormánya, mert a főparancsnokság ezen, Magyarország határait veszélyeztető magatartásával szemben nem talált elég erélyt ahhoz, hogy a király útján kikényszerítse a megfelelő intézkedéseiket.

Hibás volt a honvédelmi miniszter, mert a főparancsnokság és Wekerle közti vitában nem állott teljes erővel a miniszterelnök mellé. Hibás volt azért is, mert nem volt benne elég kezdeményezés oly irányban, hogy október elején, a bolgár haderő összeomlása után a Magyarországon elhelyezett cs. és kir. póttestek felett is átvegye a legfőbb parancsnokságot és Magyarország „katonai függetlenségét a Hinterlandban azonnal ki mondja.

Államférfiaink tehetetlensége, a legjobb hadvezetőség rosszkarata és a pacifisták, valamint a bolsevikiek bomlasztó tanai bontották meg a front egységét elsősben.

Linder kijelentése „nem akarok katonát látni” és parancsa a fegyverletételre szerencsétlen folytatása volt a bűnök és hibák láncolatának.

Hibás volt továbbá a forradalmi kormány, mert vakon bizván a pacifista elvek igazságában, nem látta az igazi helyzetet.

Hibásak azok, kik katonai ellenforradalomtól féltek. Pedig a hadsereg azért sietett haza, hogy az ország halárain helyezkedjen el, hazasietett a magyar katona, inert ösztönszerűen érezte mindenki, mi vár ránk, ha az ország kapuit nem védjük.

* Hasonló cikkem jelent meg a *Bécsi Magyar Futár* című ellenforradalmi lapban is.

A cs. és kir. hadseregfőparancsnokságnál itt csak annyit (kivánnék megjegyezni, hogy a főparancsnokság legfőbb, de rajta kívül álló hibája [mindenesetre az volt, hogy élén sohasem állott igazi hadvezér, – államférfiú. Nem csoda. Oly hadseregben, melyben a természetes összetartó kapcsok hiányoztak, *oly hadseregben, melyben a legmagasztosabb eszme, a nemzeti eszme ápolása el volt tiltva, nem fejlődhetett ki így ki, mindent uraló hadvezéri tehetség.* Az érzelmek konglomerátójában: a cs. és kir. légkörben általában csak közepes emberek juthattak előre. A tökéletlen vezéreknak mimikája tehát csak tökéletlen lehetett.

Vegyük pl. a piavei hadműveletüket. Akik az erők csoportosítását látták a támadás előkészítésének idejében, éreztük, hogy a monarchia hadseregének emez utolsó erőpróbája katasztrófával fog végződni. A főparancsnokságnak a *Conrad* és *Boroevics* közötti vitából eredő azon elhatározása, hogy mindenütt támadjunk, az erők szétforgácsolását vonta maga után és éppen ott, ahol a legtöbb kilátásunk volt, egyrészt azért, inert gyenge olasz erők állottak velünk szemben és mert az II. Montellón át hadászatiilag a leghathatósabb lett volna a fő támadás, *Arz* a leggyöngébb erőcsoportot küldte át a Piaven. Az II. Monteltől magyar csapatok elfoglalták ugyan, de a hibás erőcsoportosítás következtében az itt szerzett előnyöket a többi hadseregek kihasználni nem tudták. *Conrad* tömegei a magas hegység tömbjei között nem bírtak kifejlődni, *Boroevics* támadó csoportja a Piave alsó folyásán ugyan átjutott, de az olaszok ellentámadását, főleg az anyagi előkészítés hiányai miatt, nem bírta kivédeni.

Miután mindenki érezte, hogy a piavei offenzíva véggyőzelmet vagy végleges letörést jelent, a kudarc hatása előrelátható volt.

A piavei kudarc, a frontbomlás egyik oka, anert végleg megrendítette katonáink lelki egyensúlyát, mert a bolgárok szeptemberi elhatározását közvetve szorgalmazta.

Szeptemberben a bolgárok azután megszegték a szövetségi hűséget. A helyzet ezáltal a Balkánon, kritikusává vált. annál is inkább, mert megbízható jelenté-

seink voltak arról, hogy Románia újból készül Magyarországba betörni.

A helyzet, mondom, kritikus volt, de azért nem vetít annyira kétségbeejtő, hogy a megadás gondolatával kellett volna foglalkoznunk. A hadsereg-főparancsnokság találhatott volna elég kiutat, ha őszintén szívéen viselte volna a magyar ügyet. De Badenben vagy frivol könnyelműségből, rosszakaratból, vagy rövidlátásból, a balkáni hadszínteret még mindig másodrendűnek tekintették. Wekerlét, kit magyar vezérkari lisztek a helyzet való állásáról idejekorán informáltak és ki többször kért csapóítokat Erdély, vélelmére: egyszerűen becsapta Baden.

Október 8-án, látva a Magyarországra veszélyes helyzetet, rövid emlékiratban foglalkoztam a kibontakozás lehetőségeivel. Ebben az emlékiratban, melynek másolatát egyik barátom, ha jól tudom, Wekerlének is átnyújtotta, a helyzetet Magyarország szempontjából a következőképpen Ítélt meg:

„Mindenekelőtt megállapítandó, hogy a monarchia hadseregei az összes hadszíntereken még mindig harc-képes állapotban vannak és hogy ma mindenütt az ellenség földjén állunk. A harcvonalak kiterjedése és az erők csoportosítása valószínűleg megengedik, hogy számottevő erőcsoportok új feladatok megoldása céljából fölszabadíthatók.

Ha a helyzet a Balkánon tehát akként alakulna, hogy Romániának ellenünk való fellépésével számolnunk kell, nézetem szerint elég erőt küldhetünk ezen támadás kivédésére. De még tovább megyek és állítom, hogy Romániát megtámadjuk, még mielőtt befejeznék újbóli mozgósítását.

Méltóztassék visszaemlékezni, milyen volt a helyzetünk 1910 és 1917-ben az olasz hadszíntéren. Frontunk kb. kétszer olyan hosszú volt, mint ma és emellett harcép orosz seregek számos hadosztályt, tartottak lekötve. Mindenki be fogja látni: a piavei front kevesebb erővel is tartható lesz. És ha arról lenne szó, hogy ellenségeinknek tért engedjünk át, azt hiszem, a háborúnak ebben a fázisában előnyösebb, ha az ellenség és nem hazánk földjéből engedünk.

Friaulra és Erdélyre gondolok. Különben az a veszély fenyeget, hogy ellenségeink az elhódított magyar területeket a béketárgyalásoknál, ha el nem veszik, zálogképpen használhatják föl velünk szemben . . .

A katonai helyzet ma semmi esetre sem olyan, hogy olyan diplomáciai vagy politikai intézkedéseke tegyünk folyamaiba, melyekkel Magyarország érdekeit veszélyeztetnők stb.”

A helyzetet október 8-án így ítéltem meg.

Badenben mindenesetre másképp gondolkoztak és főképpen másképp éreztek.

Nem látták a veszélyt, mely a Balkán és Románia felől fenyeget. Nem érezték, mit jelent magyar szempontból, ha Erdélyt és Délmagyarországot elveszítjük.

A közös és politikailag egyoldalú katonai vezetés átkát sohasem éreztem annyira, mint októberben.

Az ország válságos helyzetében kb. 450 magyarországi zászlóaljegységből csak öt védte október elején Erdély határait, a déli határ felé pedig egy erkölcsileg összetört, kb. 30 zászlóaljból álló erőcsoporti vonult vissza, Pfianzer Albán hadseregcsoport ját ide, nem számítva.

Közben az osztrák császár manifesztuma és a délszlávok mozgolódása a monarchiában, oly belpolitikai helyzetet teremtett, mely megint csak magyar csapatok hazahozatalát involválta volna, hiszen félő volt, hogy testvérországainkkal is meggy ülik a bajunk.

Szóval, a helyzetből kifolyólag a legtevékenyebb és a magyar ügyeket is szíven viselő főparancsnokságra lett volna szükségünk, nem pedig olyanra, mely közömbösen tudta a magyar parlament tépelődéseit szemlélni.

Wekerle ismételt kéréseinek a főparancsnokság végre engedett, de késő volt. Elküldte Goldbachot Erdélybe és Kövesst kinevezte a Balkánon operáló erőcsoportok főparancsnokává, anélkül azonban, hogy ezeknek számottevő csapatokat bocsátott volna rendelkezésére. A magyar csapatok javarésze még mindig az olasz fronton maradt.

A magyar katona pedig, Magyarország sorsát ösztönszerűen megérezve, haza kívánkozott. Amidőn továbbra is otthagyták az osztrák határ védelmére, amidőn látta, hogy fájdalmát közömbösen nézik, a hős honvéd, a híres közös baka és derék huszár a hazaszállítást követelve, megtagadta helyenként az engedelmisséget.

A hadseregfőparancsnokság ily irányú elhatározása azonban késő volt. A húr túl volt feszítve. A helyzet odahaza felborult.

Aki a nép lelkébe nem lát, az nem tud hadsereget vezetni. A cs. és kir. főparancsnokság, a magyar nép és magyar hadsereg lélektanát nem ismerte – osztrák volt.

Azért állítom: a frontbomlás pszichológiai előfeltételeit a fő parancsnokság viselkedése adta meg.

A Wekerle-kormány hibáiról kívánok megemlékezni. Természetesen csak azokról a hibákról beszélhetek, melyek a frontbomlás tárgyával kapcsolatosak.

Képzelnék magunkat egy pillanatra vissza a háborús milióbe.

Mindig azt hangoztatták, a háborút meg kell nyerni, különben csúnyául ráfizetünk. Mint nálunk mindent, úgy *a háborút is csak félig csináltak.* Nem mozgattunk meg minden erőt és nem irányítottunk mindenkit egy cél felé – a győzelem felé. Néha-néha megállítottunk és balgán vártunk, nem jön-e béke, nem történik-e csoda. *A volt király és Czernin a paci fiz mus szolgálatába szegődtek,* de egyszersmind ökölrel fenyegették Clémenceauékat. A front katonájától követelték a rendíthetetlen kitartást, a Hinterlandban pedig békét prédikáltak, a nép ellenálló képességét ekként aláásva.

Nehogy azt higgye valaki, hogy a béke ellen beszélek, ez távol áll tőlem, csak azt mondom, egy államférfi vagy viseljen háborút, ezt aztán tegye és követelje erőlyesen, vagy ne kezdjen bele és ne folytassa, a háborút, de akkor ezen elhatározás is teljes, férfias elhatározás legyen. Ma népek sorsáról van szó. legrosszabb a hímezés-hámozás és ezt tette Wekerle és kormánya,

a volt király és Czernin. Ezáltal előkészítették a népet a pánikhoz, mely később matematikai pontossággal bekövetkezett.

A pánik a bolgár szövetségtörése után ütötte fel fejét elsőbben. Katonai szempontból véve a helyzetet, pánikra ok nem volt. Le is lehetett volna csillapítani a kedélyeket, ha Wekerle illedelmes tanácskozások helyett, a badeni zöld asztalra erélyesen rácsapott volna és nem riadt volna vissza attól sem, hogy a volt király útján rögtön kikényszerítette a megfelelő intézkedéseket az ország védelmére.

Válságos helyzetekben csak egész emberek állják meg helyüket Wekerle okos, opportunistá, kiváló és kiegyező politikus volt, de nem volt cselekvő férfi és nem volt az a hazafi, ki ösztönszerűen megérezte volna a közeledő katasztrófát, nem volt az az ember, ki, ha kell, félrerúgja a formákat és cselekszik, egy magasabb génusz vezetésére bízva magát. Néha-néha, ha Pesten nagyon megszorították, beleült a szalonkocsiba, de mire Wienbe ért az öreg úr, megint beleesett az opportunisták végzetes hibájába. Engedett és hitt.

Wekerle mindenestre jóhiszeműleg cselekedett, de a frontbomlásért ő is felelős, mert mint a magyar kormány elnöke, a magyar érdekeket nem képviselte eléggé, mert az ország ellenállóerejének fokozása iránt nem intézkedett erélyesen, mert nem örködött eléggé a Hinterland fölött, mert a királyt nem vezette.

Ha a frontbomlásról és Magyarország sorsáról gondolkodom Wekerle mellett Szurmayt látom. A múlt utolsó honvédelmi miniszterét, ki a magyar érdekeket hébe-hóba igen erélyesen tudta képviselni. Azonban ő sem volt az az ember, aki a helyzet magaslatára tudott volna emelkedni. Nem csoda: a régi világban a legkarakteresebb katona, a legtehetségebb vezérkari tiszt, a cs. és kir. légkör hatása alatt annyira elveszítette igaz egyéniségét, hogy amire miniszter lett, nem tudott igazi magyar miniszter lenni.

Szurmay kezébe volt letéve a haza sorsa. Ha akkor, amidőn a képviselőházban a személyes unió

lázában elkiáltotta magát: „és én leszek a főparancsnok” – tényleg átvette volna Magyarország felett a főparancsnokságot, ma sem cseh, sem oláh, de a szerbek sem lennének kellemetlen vendéglátásban nálunk. A bolsevizmus is ott fulladt volna az orosz tengerben.

A honvédelmi miniszternek jogában állott volna, – nem – kötelessége lett volna Wekerle mellé állni, vagy attól, az ország vezetését átvenni és rátenni a kezét mindenre, ami cs. és kir. Akkor nem történt volna meg velünk az, hogy októberben a cs. és kir. hadügyminiszter parancsából naponta hadianyaggal telerakott vonatok hagyják el az ország határát Csehország javára.

Ha a fronton megtudták volna derék katonáink, hogy a legelső elöljárójuk, a honvédelmi miniszter, az uzsoki hős vette át odahaza a parancsnokságot és ha ettől kapták volna az irányító parancsokat, mindenestre beletörődtek volna sorsúikba és a helyzetet megértve, nyugodtan várták volna az „Abtransportot”.”

Ha Szurmay quasi háborút üzent volna Badennek és odahaza a sok felmentettet októberben behívja új harci alakulások megszervezése céljából, a parlament fellelegzett volna, hiszen Magyarországról volt szó, a végre független nemzeti Magyarországról

De Szurmay Badenben bízott, ahonnan beszügegrálták neki, hogy a „grosse Situation” mást követel. Az elfásult, bürokrata Szurmay közben nem érezte, bizonytalan kezei hova kormányozza a magyar hajót, bele az indulatok kiszániíthaTaüan örvényébe,

Szurmay határozatlansága a frontbomlásnak egyik oka, a hátratekintő magyar harcos Szurmay - han nem talált támaszt, mint ahogy Szurmay a Pesten parancsoló Lukachichtól hiába várt erélyes intézkedési.

Államférfiaink lehetetlensége, a legfőbb hadvezetőség rosszakarata oly helyzetet teremtett, melyből a forradalom sem tudott kivezetni. Mintha megátkozott volna bennünket a „Magyarok istene”. Az átkot megérdemeltük, miután hosszú századokon át elbírtuk az idegen jármot.

A forradalom első kormánya, nem ismerve a valódi helyzetet, kétségbeesve ide-odakapkodott, míg végre pacifista vezércsillagát alkotta meg magának a diplomácia délibábos égboltozatán.

A kormányt támogató pártok már a forradalom-előtti időben erélyesen szorgalmazták a békét és sajnos, ezen céljuk érdekében nem riadtak vissza attól sem, hogy röpiratok terjesztése által maguknak a „Hinterland” és a front embereit megnyerjék. Ezáltal aláásták a fegyelmet és hozzájárultak a frontbomláshoz.

Röpiratok terjesztésére, magyar szempontból nem volt szükség. Aki a hadsereg hangulatát ismerte,, iudta nagyon jól, hogy egynéhány konjunktúrázó tábornokot kivéve, mindenki a magyar nemzeti hadsereget kívánja és csak örül annak, ha Magyarország függetlenségét Ausztriával szemben minél szélesebb alapokra helyezi.

Magyarország tulajdonképpen forradalom nélkül lett független Ausztriától, a forradalom főképp a köztársasági államformát eredményezte. Az: első kül-, a második belpolitikai szempontból bír fontossággal. A. iront bomlását véve azonban, mindkettő egyformán fontos.

A rögtöni szakítás Ausztriáiól mindenütt az összetartás szálait lazította meg, ami nálunk azért játszott nagy szelepet, mert hadseregünk már eleve nem volt erősen homogén-érmelmű – az áruló csetekre és délszlávokra gondolok -, mert a rossz vezetés következtében, különösen a piavei kudarc után senkiben sem bíztak már a front harcosai, mert ezen lelki állapot a bomlasztó propaganda által olyannyira ki lett használva, hogy egy kisebb lökem is elég lett volna a teljes összeomlás előidézésére.

A szakítás tehát a háború után, a teljes leszerelés befejeztével lett volna helyén. Nem tettük, mert az új kormány rövidlátó volt ahhoz,, hogy a rögtöni szakítás következményeit átlássa. Nem csoda.

A köztársasági államforma rögtöni felvétele katonai szempontból szintén hátrányos volt és hozzájárult a frontbomlás gyorsításához.

Bár IV. Károlynak erélytelensége és bizonytalan kormányzási módszere miatt sohasem voltam nagy híve, mégis nem tartottam helyesnek, a királyt, a legfőbb katonát, állásától oly rövidesen megfosztani. Azáltal, hogy ezt tettük, az akkori katonai fegyelem egyik oszlopát döntöttük le és ezáltal is hozzájárultunk a front-bomláshoz. A volt király azonban, sajnos, maga egyik parancsában szabad kezet adott a tisztikarnak a monarchiából alakult új önálló államaihoz való csatlakozásra.

Feloldva az eskü alól, úgyszólván az összes magyar állampolgársággal bíró tisztek felesküdtek a független Magyarországra! Később a népköztársaságra!

Az ország részéről ebben a kérdésben is nyugodtság lett volna; a helyén. A volt király részéről erély és itthon maradás.

De nem ismerve az igazi helyzetiét, politikusaink siettek; nehogy elkéssenek, lázasaik voltak és ebbeli állapotjukban elhajították a magyar függetlenség legbiztosabb őrét, a hadsereget.

A jelenkor legszerencsétlenebb kezű hadügyminisztere bizonyára a forradalmi Magyarországnak volt. Ha *minderre* gondolok, sírni szeretnék és mindig kértem, miért éppen ezt a zűrzavaros fejű embert választotta Károlyi maga mellé akkor, amikor a legridegebben számító katonára tett volna szükség.

Ha Linder jól átgondolta volna kijelentését: „*nem akarok katonát látni*” és ha mérlegelte volna a fegyverletétel erkölcsi és anyagi oldalát, még máig sem jelenítette volna ki a katonákról azt, hogy nem akarja őket látni, a fegyverletételről nem is beszélve.

Linder adta meg a világ legbátrabb hadseregének a kegyelemdőfést. A forradalmi láz, az Astoria-szállószük szobáinak légiköre, és a hatalom mámora megzavarta az alezredest, ki addig becsületesen megtette kötelességei. A kiváló tüzértörzstiszt rossz politikusnak és rövidlátó miniszternek mutatta be magát, kinek még amellet az a hibája, hogy szomorú tetteit tetszetős szóköntösbe tudja öltöztetni

Lindernek módjában lett volna legalább 8-10 hadosztályt a bomlástól megmenteni, ha a határon

megfelelően fogadta volna a rendben hazatérő ezredek.

Ehelyett röpcédulázó bizottságok fogadták katonáinkat, kik csodálkozva hallották, hogy most már nem kellene.

Ha azonkívül Linder felutazott volna Badenbe, megtudott volna Webertől mindent a Diazzal kötendő-fegyverszüneti tárgyalások (menetéről; úgy tudom, Diaz az ország határait vette volna demarkációs vonalnak. Linder Belgrádba utazott és hajlongott a franciáknak, kik csodálkoztak a hazaáruló békeideológiai ajánlatai n.

Linder a forradalmi kormány minisztere volt s mint ilyen, pacifista. Ezen, a magyar szempontból időszerűtlen, jelszónak esett áldozatul s és vele Magyarország.

A frontbomlás utolsó „stádiuma és Magyarország katasztrófája Linder és a forradalmi kormány nevéből nem lesz elválasztható.

Végigfutottam az eseményeken úgy, ahogy én látam őket a forradalomkor és azelőtt. Bűnök és hibák végzetesen következetes láncolatával állunk szemben. Ne okozunk tehát egy személyt, hanem a vezetők összességét.

November 2-án azt vetettük fel Tombor és Julier alezredekkel Hazai Samunak, hogy a Wienben levő Andrassy Gyula gróffal együtt álljanak az olasz, és francia frontról hazaérkező magyar csapatok élére, abból a célból, hogy ezen csapatok segítségével a forradalmi magyar kormányt megbuktassuk.

Bizonyára egyszerű és hálás feladat lett volna. De nem így volt megírva.

Hazai Samu elállt a kormány megbuktatásától, azt hívén, mint a legtöbb lelkiismeretes magyar ember, hogy csak átmeneti őrjöngésekkel, vagy speciális világnézeti felfogásokkal állunk szemben, amelyek most jobban beleilleszkednek az entente körök világnézeteibe, mint a túlságos nacionalista és militarista

felfogás. Nem tudta senki sem elképzelni, hogy magyar ember akkor, amikor Magyarország függetlenségét elnyeri, teljes politikai múltját elárulva, elárulja egyszersmind a független Magyarországot.

Ki lett tehát adva a jelszó Wienbe: segíteni a magyar kormányon!

Wienben akkor körülbelül öt ómagyar zászlóalj állomásozott, ezeknek a hazaszállításáról kellett gondoskodni. Az osztrákok a magyar zászlóaljaikat – úgy tudtuk – le akarták fegyverezni. Az elmenetelre épp ezért éjjel adtam ki az utasításokat, nem vártuk meg a vasúti szerelvényeket, a zászlóaljakat gyalogmenetben arra nyitottuk a magyar határra.

Budapesten.

November 4-én azután én is elindultam Pestre. Mondhatom, nem azzal az örömmel hagytam, ott a császárvárost, amelylyel szerettem volna, úgy sejtetem, hogy egy boldogtalan Magyarországra utazóim, mely rohan saját veszte felé.

Hajón utaztam. Egész idő alatt találgattuk, milyen, lesz a kibontakozás, milyen lesz Magyarország jövője. Útitársaim a radikális párt emberei voltak, akik miután meggyőztem őket a hadsereg szükségéről, azt ajánlották, hogy keressem fél a radikális politika vezetőférfiait – amit természetesen nem tettem meg – és magva rázzam meg nekik, hogy a jelen körülmények között miért van szükség hadseregére. Ők is belátták, hogy Linder szerencsétlen kezű hadügyminiszter, hogy a fegyverletétel nemcsak kül-, de belpolitikai szempontból is végzetes. Senki sem tudta felfogni azt, hogy éppen a 48-as és függetlenségi párt, amelynek első programmpontja mindig az önálló magyar hadsereg volt, legyen a hadseregnek legnagyobb ellensége. Itt félreértéseknek kellett lenni, aljasságra nem gondolt senki.

Pozsonyban Apponyi szállt a hajóra családjával. A tömeg kifogásolta, hogy a grófnak a hajóskapitány

egy fülkét bocsátott rendelkezésre, amelyben Wienből Budapestre költözködő tiszti hölgyek voltak kis gyermekeikkel.

Magam is provokállónak találtam a hajóskapitány korai reakcióját.

Azt hiszem, november 6-án, érkeztem Budapestre. Nemzetiszínű zászlók, letépett csillagok, lármás, részeges, züllött utca. Ideges sürgés-forgás, anélkül, hogy dolgoznának. Ma tudom – trikolórba bujtatott! bolsevizmus ökoztá az akkor érthetetlen kontrasztokat.

A miniszteriumban azzal fogadtak, hogy Zágrábba megyek attasénak Balla Aladár követtel. A követnek bemutatkoztam, a minisztertől utasítást kértem. *Először találkoztam életemben Linderrel.* Hét órakor este fogadott, felig berúgott állapotban. Utasításait bombasztikus szavakkal adta nekem: „Üdvözljem az S. H. S. állam hadügyminiszterét, mondjam meg, hogy szoros testvéri szövetségben fogunk ezután élni, ezért tettük le a fegyvert”, stb.

Arra a kérésemre, hogy adjon utasítást, különösen mint attasé milyen magatartást tanúsítsak, mit kíván tőlem ő mint hadügyminiszter, nem tudott választ adni. Sietett – a minisztertanácsba. Fialat miniszterek szeretik ezt hangsúlyozni.

(A keleti pályaudvaron két külön kocsi állott a követségi számára készen, megvetett ágyak, koronaörség és vegyes utazótársaság. A követen kívül kereskedők és újságírók utaztak, köztük Kéri Pál, aki Zágreb-Fiúmén át ment akkor Svájcba Károlyi Mihály megbízásából.

Arról beszélt Kéri Pál, hogy jó volna, ha a forradalmi Magyarországinak egy forradalmi Tiszája volna, mert úgy látja, hogy a mostani kormányon levő emberek között egy sincsen, aki a nekiindult lavinát helyes útra tudná terelni.

A Perronon bosnyák bakák táboroztak. Délszláv szokás szerint tüzet raktak és énekeltek. Ének közben komolyan bámullak a tűz játékát. Amidőn arra mentem, felállottak. Nyelvükön szóltam hozzájuk, kérdeztem, miért szalutálnak, ez most nem divat. „Uram, mi katonák vagyunk, jó katonák, még forradalomkor

is.” Visszaemlékeztem, hogy két szolgám közül a horvát hűen mellettem maradt a magyar cserbenhagyott. Ah, agyatbénító turáni szenvedély!

Mint katonai attaché Zágreb-ban.

A vonat elindult. Gyékényesen horvátok vártak bennünket, katonai akadémikusok és önkéntesek szakasza, köztük egynehány ismerősöm.

Gyékényesen túl amidőn átléptük a Drávát, felünt mindnyájunknak a nagy rend és a horvát hadsereg fegyelme. Örömmel konstatáltam, hogy a pacifista eszmékkel telt követ Zágrebba érve. máris felismerte ezek utópiáját.

Felismerte a magyar militarizmus szükségességét és becsületére legyen mondva, volt bátorsága a magyar kormánynak leplezetlen igazságokat mondaná.

Miután a kövei eltávozott Zágrebból, mint katonai meghatóm ázott képviseltem a magyar kormányt. Pestre – hasonlóan a követhoz – jelentést jelentés után küldtem. De a magyar kormány hiába jelentettünk.

Diener-Denesék jelentéseinket nem értékesítették, nekik nem lehetett programjuk a hadsereg züllesztését abbagyni, mert nem volt programjuk a nemzeti Magyarország biztosítása. Programjuk volt: annak teljes szétzüllesztése, az internacionális szervezetek világuralma törekvésének megalapozása.

Programjuk végrehajtásában azonban vakok és ostobák voltak. Nem számoltak reálisan a politika viszonylataival, nem érezték, hogy területvesztésünk közvetlen szomszédainknál a nacionalizmus és militarizmus győzelmiét fogja jelenteni. Nem ismerték a magyar földművesnép konzervatív nemzeti felfogását. Ők bíztak tanaik és bomlasztó hatásuk erejében. A zsidók nagy dolgokban, sokszor hibáznak; ez a bomlasztó fajnak legnagyobb hibája, ezért sohasem fog világuralmi törekvésük célhoz érni.

Zágrebban szolgáltam hadnagykoromban. Ott idegenek közölt, annakidején mi magyar tiszték a magyarság képviselőinek tekingettük magunkat. Fel-

emelt fővel jártunk a horvátok között, büszke magyarok voltunk, becsültek- bennünket.

Miánt a független Magyarország attaséja azonban nem szerettem, ha Zágreb utcáin, járva, ismerősök megszólítottak. Az arcokról olvashattam a sajnálkozást; még a határozottan magyarfalók is úgy kezeltek bennünket, mint szegény betegeket.

Tárgyalásaink Zágrebban, dacára annak, hogy a legjobb mederben folytak, hirtelen megszakadtak, mert kormányunktól kérdéseinkre választ nem kaptunk, s így az S. H. S. állam. kormányának nem volt érdekében velünk tovább tárgyalni.

A hadügyminisztérium hadműveleti irodájában.

December elején újra Pesten voltam.

Beosztottak a hadügyminisztérium, hadműveleti, osztlályába. A Balkán-csoportot vezettem.

Nem lehetett más kötelességem, mint a Jugoszláviában látottak és tapasztaltak alapján a hadügyminisztert figyelmeztetni arra, hogy Délen nagyratörő, militarista nemzettel állunk szemben. Muraköz megvédése, a demarkációs vonalmenti őrcsapatok felállítása és a hadseregnek a megszervezése volt a legfontosabb előterjesztésem.

Közvetlen előjáróim közül egynéhányan helyeselték a lefektetett elveket. Böhm államtitkár azonban, mint nem korszerű felfogásokat és proposíciókat íratárba tétette előterjesztéseimet. Sajnos, voltak lisztek, kik ahelyett, hogy velem együtt bizonyították, volna a Böhm-féle felfogás tarthatatlanságát, elárulva egész múltjukat, legtöbbször csak stréberségből, felajánlották Böhmnek katonai tudásukat, szolgálataikat. Sokan voltak természetesen olyanok is, kik családjukért való aggodásból, vagy pohlitikai iskolázatlanság folytán álltak a szocialisták .szolgálatába. A régi katonai nevelés bűne a politikától való teljes elzárás. Vezérkari tiszteknek és magasabb parancsnokoknak foglalkozniok kell a politikával, anélkül természetesen, hogy a pártpolitika áldatlan mesterségébe beletanulnának.

Elkedvetlenedve ültem a minisztérium íróasztala

mellett, – nem volt többé kedvem semminemű irodai munkához. Még az akkor divatos tisztí mozgalmakban sem *vettan* részt. Hallottam, hogy létezik egy tisztí szakszervezet, láttam lázasszemű bajtársakat kalapácsos jelvénnel. Undorító látvány volt.

Egy napon aztán Bartha ellen Pogány József felvonultatta a budapesti katonatanácsok segítségével a helyőrséget. Nem bírtam nézni, hogy katonák tüntessenek katoná ellen, legmagasabb előljárójuk, a hadügyminiszter ellen.

Szóltam egynehány szót a tömeghez. A Galileisták azonban nem engedték, hogy beszédem végére jussak. Azzal a tanulsággal távoztam, hogy a megfelelő agitáció és szervezés mellett a magyar nép zöme a nemzeti eszmének megtartható lesz, az internacionáléhoz nem ért és ha érteni fog hozzá, megveti.

III.

Az ellenforradalom.

Előkészületek.

Ettől a pillanattól kezdve ellenforradalmár lettem.

Megismerkedtem Friedrich akkori államtitkárral, aki december közepe táján azt a megbízást adta nekem, dolgozzak ki egy ellenforradalmi tervet.

Horváth Dénes vkt. őrnagygal örömmel láttunk neki a munkának, a terv 24 óra alatt készen volt. Alapgondolat: Budapest izolálása a vidéktől, az országnak megyei és járási alapon való megszervezése.

Tiszántúli ellenforradalmi központ Szatmár-Németi, a székely-hadosztály, Duna és Tisza között Kiskunfélegyháza, a Kunság. (A konok már szervezkedtek). DunántúlSzombathely.

Szükséglet: 130 politikus, ugyanannyi liszt, kik a szervezést végrehajtják.

Itt kell megemlítenem meg azt is, hogy Szmrecsányi György mátyásföldi szervezését Friedrich is

főleg azért támogatta, hogy végeredményben Szmrecsányi a csehek feltartóztatása után visszafordulhasson Károlyiék megbuktatására. Szmrecsányi nem volt képes sem a cseheket feltartóztatni sem Károlyiékát megbuktatni, mert Böhm és Pogány idejekorán kontrakarírozott minden intézkedést, dacára annak, hogy Károlyi legalább Szmrecsányival szemben hathatós támogatást ígért. Károlyiban – azt magam is tapasztaltam – néha-néha fellángolt a magyar érzés, de csak egynéhány pillanatra. Amíg nem jött Jászi vagy Diener-Dénes és a tökéletlen agyú, degenerált gróft megint el nem altatja.

De az általam készített nagyobb terv sem lett keresztülvive, mert azon politikus urak, kik akkori hivatalos állásuknál fogva tekintetbe jöhettek, nem mutattak hajlandóságot a kényelmes club-fauteuilöket otthagyni.

Fárasztó, ha eredményi ígérő munkához is, Magyarországon mindig kevés ember kapható. Ha azután sikerül valami, akkor az állásokért nagy a versenyfutás.

Az új emberek – a forradalomcsinálók – erélytelenek voltak, kerestük a régieket.

Megállapodtunk, hogy ők megszervezik politikailag az országot, mi pedig katonailag az ellenforradalmat.

Röviddel ezután Géher és Rátz századosok a hadműveleti osztályba jöttek, engem egy bizalmas értekezlethez kérve. Crouy Péter grófnál talákoztam azokkal a bajtársakkal, kikkel mindvégig együttmaradtam. Nagy érdemeket szereztek ezek a nacionalista világnézetért való fárasztó küzdelemben és a nemzeti eszmétől áthatott nemzeti hadsereg megeremtésében.

Komoly férfiak ezek mindannyian, kik végigszenvedték a háborút. Hazafiak, kik minden áldozatra készek.

Elhatároztuk, hogy titkos alapon megszervezzük az országot és megbuktatjuk a szociáldemokraták uralmát.

Csakhamar rájöttem azonban arra, hogy ezen szervezkedés nem tud lépést tartani a szociáldemokraták

és kommunisták szervezkedésével és éppen ezért engedtem azon felfogásnak, hogy az akkor általam még kmereűen „MOVE” útján, melynek állítólag országos szervezete volt. hajtsuk végre terveinket.

A „MOVE”-ban

Január hó 18-án a „MOVE” országos tanácsa gyűlésezett a Tiszti Kaszinóban. Társaim felkérésére felszólaltani a nacionalizmus, a militarizmus mellett.

Legnagyobb öröömre konstatáltam azt, hogy a vidék képviselői a budapesti képviselők nagy többségével együttszították felfogásomat.

Az országom tanács által¹ meg lettem bízva, hogy a január 19-jki országos közgyűlésen ugyancsak a nacionalizmus, militarizmus és a keresztény világnézet mellett szólaljak föl.

A január 19-iki közgyűlésen, amely a zsúfolt Gólyavárban folyt le, tehát a következőképpen ,szóltam föl:

„Mélyen tisztelt közgyűlés

Bár az alapszabályok értelmében a politika az egylet keretén belül tilos, engedjék meg. hogy mégis politikáról beszéljek.

Általában osztom nézetüket, hogy a katona ne politizáljon. A jelenlegi válságos helyzetre való tekintettel azonban, mikor az ország sorsa dől el, azt hiszem, mindnyájunknak kötelessége, hogy-a politikai passzivitásunkból kilépjünk és aktivitásba menjünk át.

Mélyen tisztelt uraim!

Nem pártpolitikáról van szó: arról van szó, hogy a nacionális és az internacionális világnézetek közti harcban a MOVE milyen álláspontra helyezkedjék.

Mélyen tisztelt uraim!

Eltekintve attól, hogy a nemzeti eszmék imádásában nevelkedtünk és eltekintve attól, hogy csak egy nagy és nemzeti Magyarországért tudunk lelkesedni, reálpolitikai okokból is a nacionális világnézet mellett kell döntenünk.

Nézzünk körül: a csehek, a lengyelek, ukránok, románok, jugoszlávok és német-osztrákok most kez-

dik nemzeti, létük igaz alapjai elhelyezni, és mi internacionálisak legyünk?

Mélyen tisztelt uraim! Az Isten is azért teremtett egymástól különböző nemzeteket, hogy ezek egymással versenyezve, a verseny útján haladjanak. Nem-e istenkísértés tehát, hogy a természet e nagy alkotásával szemben gyarló emberek az Internacionálé jelszóval kívánják a harcot fölvenni.

Az „Internacionálé” a hazátlanok jelszava és jaj annak a nemzetnek, mely e jelszót követi.

Magyar és székely testvéreim! Mielőtt a vörös zászlóval jelzett, látszólag sima. útra léptek, álljatok meg és gondolkozzatok! Vegyétek észre, hogy a piros-fehérvörös lobogó sárba van tiporva és lássátok, hogy bércceinken idegen nemzetek zászlói lengenek! Tudjátok meg, hogy az egész világ nem vesz minket semminek csak azért, mert mindenkitől inkább, csak tőlünk nem várta, azt, hogy önmagunkat nemzeti mivoltunkban megtagadjuk.

Mélyen tisztelt uraim! A magyar népköztársaság elnöke. Károlyi Mihály gróf azt mondta: „Finis Hungariae”, – ezt is csak azért mondhatta, mert a vörös szín vakító fényétől nem látta a nemzeti erkölcs és hazafiúi reménység zöld színét.

Ha Magyarország magyar marad, sohasem, fog elveszni!

Mélyen tisztelt uraim! Úgy érzem, hogy egy nézetten vagyok önökkel, midőn azt mondom, nekünk csak egy utunk lehet, a nemzeti eszme diadalának útja. A „MOVE” útja az legyen! A „MOVE” támogassa mindazon politikai pártokat, kik ezen Az. úton. kívannak haladni és meg vagyok győződve, hogy ezen állásfoglalás által új erőt merítenek, nehéz, de biztos sikert eredményező munkájukhoz. Reméljük, hogy ezentúl a kormány is – nagy hivatásának megfelelő határozottsággal – a nemzeti eszmék megvalósítását fogja szorgalmazni.

Ha a kormánynak eddig nem sikerült, pozitív eredményt felmutatni, ennek főoka csak az lehet, hogy a kormányzást nacionális és internacionális eszmék összekapcsolásával kísérelték meg. Ez nem volt kot-

szerű. A jelen viszonyok közt csak egy irány – a nemzeti – vezet célhoz.”

A közgyűlés egyszersmind elnökválasztó közgyűlés volt. Legnagyobb meglepetésemre országos elnökké választottak, amit részint állásfoglalásomnak, részint barátaim agitációjának köszönhetek.

A megválassztás utáni éjszakát átvirrasztottam. Fáradtságom dacára nem tudtam elaludni. Éreztem a felelőségek egész halmazát. Újra meg újra megjeleni lelki szemeim előtt az engem megválasztó tisztikar. Mindegyik arcon: ezernyi kérdés, kétség, kevés bizakodás. Január 19-ig vezérkari százados voltam, egyszerű szakember. Életem simán folyt le. Január 19-én úgy éreztem, elhagytam egy jól megalapozott, egyenletes, sima pályát és ráléptem, a bizonytalan jövő göröngyös, szakadékos ösvényére. Az egymást hajtó gondolatok káoszában a közeljövő sötét, vésztlő jöslő felhőin át-átszűrődött azonban a magyar fajiság és a nemzeti gondolái örökké fénylő csillaga – vezércsillagom. Jla ezt követem – tudtam – nem fogok éi-ívedni. „*Becsülettel a hazáért*” lett a jelszavam.

Január 20-án átvettem az egyesület vezetését és programunkhoz hiven elsősorban a vidék megszervezését tűztem ki célul.

Jóllehet, a közgyűlés direkt harcot hirdetett a destruktív irányzat ellen és jóllehet magam is meg voltam arról győződve, hogy a tisztikar becsületét csak úgy menthetjük meg, hogyha nyíltan kiállva a porondra. Károlyi ellen fordulunk, mégis nehezemre esett az a tudat, hogy oly egyesületet kellett exponálnom a nacionalista irány mellett, amely egyesületi alapszabályai értelmében elsősorban jüléti intézmények létesítésére lett volna hivatva.

A kunktátorok nagy száma naponta megostromolt, sokan szememre verették, hogy a tisztikart politikába vittem, olyan politikába, amely az akkori időben nem válhatott senkinek előnyére. Napról-napra azonban mégis, szaporodtak híveim, különösen a vidék jelentette be csatlakozását, úgy hogy a hazafiasan gondolkozó és a nemzeti érdekért min-

dént feláldozni akarók száma hatalmas túlsúlyra tett szert az egyesületben, mely túlsúlyra támaszkodva, szembehelyezkedtem Pogányék és Böhm Vilmosék akaratóval.

Amint már az előbb említettem, a kommunisták és szociáldemokraták gyors bomlasztó tempójával szemben lépést azonban nem tarthattunk. Erre a „MOVE” sem volt képes, mert amint a szociáldemokrata párt szervezkedésünket észrevette, amit eleinte kigúnyolt, szokott konzekvenciájával felénk fordította gyűlöletét és azon volt, hogy minél: több akadályt gördítsen útjainkba. Február közepe táján pedig a kormány útján, nyíltan fellépett ellenünk.

Hogy a MOVE-t a Szociáldemokraták hogy értékelték, ezt legjobban a „Népszava”-nak egyik februári különkiadása jellemzi, amelyben a többek között kifejti, hogy már csak három számottevő párt van Magyarországon. A szélsőbal: a kommunisták, a szélsőjobb: a sötét reakciót képviselő MOVE és a mérsékelt, az egyedül helyes úton járó szociáldemokrata párt. Így lett a kigúnyolt MOVE-ból a szociáldemokraták hatalmát veszélyeztető szervezet már akkor, amikor a MOVE még meg sem volt egészen szervezve. Milyen könnyű lett volna az akkori hivatalos *katonai vezetőknél* ezeket megbuktatni. Az opportunizmus azonban dominált majdnem mindenütt – el kellett következnie a vörös uralomnak.

Berethei Martthon Béla a MOVE történetében bővebben foglalkozik feloszlítás körülményeivel. Egy az országos tanács által benyújtott memorandum volt a közvetlen indítóoka annak, hogy a MOVE-t február hó végén feloszlatták.

Követeltük a hadseregben a nacionalizmus érvényesülését, követeltük a katonatanácsok eltávolítását, követeltük a fegyelem helyreállítását, követettük a hadsereg pártok fölé való helyezését.

Ők azonban nem akartak nacionalista hadsereget, ők párt-hadsereget akartak. Nem akarták azt a fegyelmet sem, amely a hazájához hű tisztikar kezébe tette volna le a hatalmat.

Olyan hadsereget akartak, amelynek kereteit – ahogy Huszár Károly mondta. – a szociáldemokrata pártszervezetek alkották és amelynek szellemét a szocializmus hazafiatlan tanaiból merítették,

A MOVE feloszlátása után a vidéki osztályokat és tagokat felszólítottam a burkolt továbbműködésre, bízva abban, hogy elveink akár a szociáldemokratákkal, akár a kommunistákkal szemben maholnap győzni fognak.

Idegennek tartottam mindig az internacionalizmust hirdető szociáldemokraták tanait. Biztosra vettem azt, hogy az erősen nemzeti érzésű és konzervatív magyar népünk ellenállásán meg fog törni a vörös uralom. De eltekintve ettől, annyira elszigetelt volt a magyar kommunisták működése a cseh, román és jugoszláv imperializmus közepette, hogy bukásuk gazdasági és katonai szempontból is előrelátható volt.

Amidőn azután az internálási rendelet február közepén kijött és értésemre adták azt, hogy az első internálándók között a MOVE elnöke is szerepel, Bethlen István gróf, – akinek véleményére mindig sokat adtam és társaim kérésére szomorú szívvel elhagytam az országot.

Ha tőlem függött volna, a székely hadosztályhoz mentem volna, mert mindig az volt a felfogásom, hogy ezen hadosztály bármikor megbuktathatta volna a Károlyi-rezsimet. De Bethlen István gróf súlyt helyezt arra, hogy mielőbb Wien-be menjek, hogy arra az esetre, ha Magyarországon kitörne a vörös forradalom, Wien-ben egy ellenforradalmi komité számára elő legyen a talaj készítve. Bethlen István arra kért, hogy a Wien-ben székelő entente-missziókkal vegyem fel rögtön az érintkezést, elsősorban azért, hogy segítségükkel Nyugat-Magyarországot a kommunisták ellen meglehessen szervezni. Hivatalos menetlevelem és passzusom nem lévén, gróf Takách-Tolvay wieni katonai meghatalmazottunk kupéjában szöktem át a határon. Visszamaradt társaim magukra vállalták, hogy az otthoni hangulatról értesítenek és vállalták az itteni szervezést is.

Wienben.

Megérkezéseim utáni: napon Sch. grófot keresltem fel. Segítségével csakhamar eljutottam az entente-missziókhöz és a semleges alkunak képviselőihez. Ezeknek a helyzetet a következőképpen illusztráltam:

„Magyarország erősen halad a bolsevizmus felé. Pogány hadserege: összetételénél, irányításánál és kiegészítésénél fogva már ma tisztára vörös hadsereg. A szociáldemokrata párt, Böhm Vilmos, Pogány és Kun Béla között felfogásban különbség nincs, valamennyien Lenin és Trockijtól kapják az utasítást. Orosz pénz folyik be az országja agitációs célokra és féltő, hogyha az entente megfelelő rendszabályok által a magyar polgári elemeit nem támogatja, (az orosz bolsevisták vezeterei Magyarországot fogják felhasználni arra, hogy onnan Ausztriába. Olaszországba és Svájcba plántálják át a bolsevizmus tanait, abból a célból, hogy egész Európát, miután tudvalevő, hogy Berlinben is erélyesen dolgoznak, lángbaborítsák.

Azt javaslom, hogy akár Ausztriában, akár a jugoszlávok vagy csehek által megszállott területeken engedjék meg a magyar menekültek és az alítani magyar lakosságból megfelelő katonai egységek megszervezését. Támogassanak bennünket elsősorban az által, hogy az olasz hadifoglyainkat rendelkezésünkre bocsátják és azáltal, hogy fegyvereket szállítsanak s; i ellenforradalmi alakulatok számára.”

Hasonlóan informáltam még Budapesten Cunningham angol ezredest és az olasz misszió listjeit; akik többször kikérték véleményemé!

Bethlen István gróftól ugyanis, mielőtt elutaztam, azt az értesítést kaptam, hogy az olasz kormánytól a budapesti olasz misszió közbenjárt Olaszországban levő hadifoglyaink megszervezése iránt.

Az volt ugyanis felfogásunk, hogy ha márciusban sikerül akár olasz hadifoglyokból, akár menekültekből egy hadosztálynyi erős csoportot megszervezni, a készülő vörös uralmat csírájában tudtuk volna elfojtani. A magyar népet ugyanakkor a nacionalizmus és

kereszténység zászlója alá lehetett volna ezzel szemben sorakoztatni,

A semleges képviselők, elsősorban a svájci követ igen nagy megértéssel volt terveink iránt és ha pozitív segítséget nem is kaptunk egyikőtől sem, elértük talán Szmrecsányi Györggyel és Sch. gróffal azt, hogy a nyugati hatalmak figyelmét felhívtuk a készülő veszedelemre.

Hazafiúi szempontból mindig undorodtam attól, hogy magyar ügyben idegenek segítségéhez kell folyamodnunk. A bolsevizmus letörésére azonban az ördöggel is szöveteztem volna. Ma, midőn a bolsevizmus le van küzdve, elítélek mindenkit, aki a magyarság belügyeit külföldiek ítélőszéke elé viszi. Kifelé csak a kormánynak legyen joga tárgyalni. *Kifelé a nemzet mindig egy legyen!*

Közben Bethlen István gróftól. Kozma Miklóstól és a Görgeyektől kaptam híreket Budapestről. Ezeket megfelelően el tudtam helyezni.

A futár szerepét a magyaróvári Grüneberg tisztí lovas-szakasz tisztjei vállalták, akik sokszor regényes módon tudtak csak a határon át közlekedni.

Szmrecsányi révén azután eljutottam a Reichspost főszerkesztőjéhez is, dr. Funderhez, aki a legmesszebbmenően támogatót bennünket, elsősorban azért, hogy lapjában azokat a híreket amelyek Magyarországról nem voltak közzé tehetők, leközzöltük. A többek között pld. a „Gedankensperre in Ungarn” című cikkemben, amelyet veszprémi keltezéssel Hunfalvy néven írtam – és amelyhez az anyagot Bethlen Istvánnak egyik leveléből vettem – erősen ostoroztam az otthoni sajtóterrorrt.

A „Bécsi Magyar Futár.”

Március hó 10-ike táján dr. Funderrel megegyeztünk abban, hogy a „Bécsi Magyar Futár” című független politikai lapot fogjuk kiadni azon célból, hogy nemcsak a bécsi magyarságot tájékoztassuk a való helyzetről, hanem elsősorban az otthoniaknak adjunk

útmutatást és az ellenforradalomnak kívülről jövő impulzust.

A lap március 22-ikén, tehát a bolsevizmus kitörése utáni napon meg is jelent.

Az első számban taktikai szempontból nem igen akartunk a kommunistákkal szemben agresszívek lenni. A lapot előbb terjeszteni akartuk és megüzenni mindenkinek, hogy vannak Wienben, akik fel akarják venni a harcot a bolsevizmus ellen, A későbbi számokban azonban már határozottan szembehelyezkedtünk a kommunistákkal.

Felhívásunk március 22-ikéri az 1. számban így szólt:

„Wienből (megindítunk egy független magyar hetilapot, a „Bécsi Magyar Futár”-t.

Az igazság útján fogunk haladni és az ezeréves nemzeti Magyarország fennállásáért fogunk küzdeni.

A régi rend embereivel szemben a demokrácia, s produktív munka helyes értékelése és a szociális – a népjóléletet, valamint az ország gazdasági erejét biztosító államrend mellett fogunk lándzsát törni, az új renddel szemben pedig a nyílt kritika álláspontjára helyezkedünk.

Azt hisszük, hogy távolabb az eseményektől, ítéletünk elfogulatlan lesz, a magyar kérdéseket pedig könnyebben tudjuk a világpolitikai viszonylatokba beállítani.

Amidőn a „Bécsi Magyar Futár”-t megindítjuk, arra is gondolunk, hogy a Wienben élő magyaroknak magyar újságot szerkesszünk.

Lapunk egyelőre hetenként egyszer fog Wienben megjelenni.

Ugyanebben a számban *Károlyi Mihály gróf Szatmaron és Pogány*” címmel a hadsereg kérdéséről a következőket írtuk:

Szatmáron, a székely brigádnál mondotta Károlyi Mihály gróf, hogy ha a békekonferencián a wilsoni elvek, az önrendelkezési jog, stb. elenére döntenének, akkor fegyverrel fogjuk az országot felszabadítani.

Ezt a kijelentését Károlyi kb. ugyanakkor tette, amidőn Pogány, a katonatanács kormánybiztosa, a szociális hadsereg mellett foglalt állást.

A békekonferencián eldől nemsokára: megmarad-e Magyarország területi integritásában, vagy megcsonkítják a csehek, miének, románok, délszlávok és tán még a német-osztrákok javára.

A békekonferencia ítélete egyszersmind Károlyi és kormánya felettiítélet lesz.

Ha meghagyják Magyarországot: Károlyi politikája beigazolást nyert, ha megcsonkítják: akkor Károlyi politikája végzetes volt.

Akkor a pacifista-experiment befejeződött és a helyzetből nem lesz más kiút, mint őszinte beismerése annak, hogy zsákutcába jutottunk, melyből csak emberfeletti küzdelem árán lehet kivergődni.

De legyünk türelemmel és egyelőre elégedjünk meg avval, hogy Károlyi kijelentése alapján egy újabb háború eshetőségével kell számolnunk.

Ezért említettük meg Pogány hadseregszervezési programját, mert feltételezzük, velünk együtt Pogány is számot vet: mennyire felel meg: „A szocialista hadsereg” egy esetleges háború követelményeinek.

Ezen kérdés ma azért aktuális különösen, mert Pogány hadügyminisztersége megint: kombinációba jött és nem tudjuk, mit ért Pogány a szocialista hadsereg alatt.

Ha Pogány Károlyi kijelentését kapcsolatba hozza saját kijelentéseivel, mindenesetre arra a konklúzióra jut, hogy a szocialista a magyar népnek csak töredékét felülemelő hadsereg, nem lesz *elegendő ezer* ellenség kiverésére, mert a hadianyag előállítására a szocialista munkások nagy részére a gyárakban lesz szükségünk, mert az ellenség számerejére való tekintettel, a szocialista hadsereg már eleve kilátástalan harcokba keveredne – és Magyarország teljesen elveszne.

Ha Pogánynak is ikerül pártpolitikus szenvedélyét egy pillanatra is megfékeznie, be fogja látni hogy a szocialista hadsereg az ország területi integritásának visszaszerzésére nem elégséges. Ahhoz, hogy három vagy esetleg négy hadszíntéren vegyük fel a harcot, az

egész magyar nép fegyverbe állítására van szükségünk. Szükségünk van a polgárra épp úgy, mint a szociálistára, szükségünk van mindenkire, tehát szükségünk van egy pártokon felülálló, néphadseregre, melyet nem egy pártpolitikai motívum: a szocializmus, hanem egy magasabb, mindenkit egyformán érintő eszme, a magyar nemzeti eszme olvaszt össze egy hatalmas, legyőzhetetlen egészé.

Ha Pogány ezt nem ismeri él, úgy nem magyar, hanem kizáróan internacionális szocialista irányt (követ, mely Magyarország bukását fogja eredményezni.

A Hadsereg (kérdése ma a legfontosabb magyar politikai kérdés. Foglalkozzon vele mindenki, ne csak Pogány.”

A március 26-án megjelent 2-ik számban pedig „Magyarország bolsevista kormánya Leninnel szövetkezett” cím alatt a magyar bolsevizmussal és annak következményeivel foglalkoztam. A cikk így hangzik:

„Az entente rövidlátó politikájának és a magyar politikusok, első sorban saját véreink haszontalannának köszönhetjük a mai katasztrófális helyzetet.

Valljuk be őszintén, igenis lelkiismeretlen, konjunktúrázó politikusaink vezették ebbe a helyzetbe, amelyből aligha fogunk kivergődni.

Mert ha győz is a bolsevista Magyarország, a győzelmet gazdasági összeomlással fogja megfizetni. Olyan lesz az ország, mint a tatárjárás után, sivár, félig kihalt pusztá, szomorú arcú, mankós emberekkel.

És népünk e kegyetlen sorsot nem érdemelte meg.

Négy évig becsületesen végigküzdölte a háborút és a forradalom kitörésekor hazajött, hogy hazáját megvédje.

Károlyi akkor kibontotta a független Magyarország háromszínű lobogóját és a nép rohant utána és nem vette észre, hogy a vezetői a trikolórt csak gnz politikájuk cégéréül használják. És most iis, midőn:» szocializmus világalalmáért tör lándzsát a magyar proletárdiktatúra, félő, a népet megint félrevezetik hazafias jelszavakkal. A nép megint hinni fog, meri vakon szereti hazáját és megint nem fogja észrevenni, hogy a jelszavak mögött nemzetietlen célok rejtetnek.

De jönni fog a felébredés és a megváltás órája, amelyben széttörjük a bilincseiket, lett légyenek azok a bolsevizmus vagy az entente bilincsei.

De jönni fog a bosszúállás órája is, amikor a nép ítéletet kell hozzon azok felett, kik az országot tönkretették és nemzeti mivoltától megfosztották. A mikor a nép kegyetlen igazságot fog követelni. Amikor anyák, özvegyek, árvák és koldusbotra jutott szegények fogják Károlyit, a hazaárulót keresni, hogy helyt álljon politikájáért. Keresni fogják Lilidért is, inert a hadsereget könnyelműen szétzüllesztette, de a sátán Hock és Búza Barna bűneit sem fogja az ország elfelejteni, ők is felelni fognak a nép ítélőszéke „előtt. Ott fognak állani mindazok, kik a politikái öncélnak tekintve, hit és meggyőződés nélkül feladták hazafias álláspontjukat és azokhoz csatlakoztak, kiktől nagyobb anyagi hasznokat reméltek.

Gyásmagyarok ezek, a magyar ügy Ephialtesei, kik már most is porban fetrengenek ós nyugtalan óráikat élnek, mert mindenesetre érzik bűneik súlyát, mert érezniök kell, hogy rosszabbak, mint a legutolsó útonálló. Rosszabbak ezek, mint zsidó társaik, mert ezek legalább egy ideának, a zsidónemzeti ideának előharcosa i.

De most félre a bosszú gondolatával, honmentésről van. szó.

Visszatartott lélekzettel várjuk az események további fejlődését.

Két hatalmas imperialista mérkőzik: az entente és a bolsevikiek. Az fog győzni, ki a nemzeti Magyarországot híjjá segítőtársul..

Rohanj idő!

Ugyanekkor Crouy Péter barátom, aki a bolsevizmus napi eseményeit regisztrálta, ezeket így foglalta össze:

A magyarországi új eseményeket a bécsi sajtó úgy kommentálja, mint a kétségbeesés tényét, amelyet az entente erőszakos politikája eredményezett, különben pedig őszinte részvétellel van Magyarország iránt a bolsevizmushoz való szegődése alkalmából. A magyar

országi eseményeknek különben itt nem tulajdonítanak nagy jelentőséget a bolsevizmus szempontjából, ellenben fontosnak tartják az ő békéjük szempontjából; mert az osztrák-németek méltán számíthatnak arra, hogy az entente – a szomszédnál látván a bolsevizmust – engedékenységet fog most már tanúsítani velük szemben, csakhogy a veszélyes ragály tovább ne terjedjen. A sajtó ügyesen használja ki az alkalmat, hogy – bizonyítván az ausztriai bolsevizmus kitörésének valószínűségét – a megszeppent ententétől megkapja a várvavárt élelmiszereket s egy jó békét. Csicserin jelentését Kun Bélának az itteni körök, valamint az egész, sajtó úgy kommentálják, mint a magyar bolsevizmus első nagy kudarcát.

Csicserin úr jelentésében, amelyet az ifjú magyar szovjetkormánynak küldött, minden van, csak biztatás nem. Bevallja, hogy a bolsevikiek katonai helyzete néhány frontrésztől eltekintve, felette aggasztó, sőt, anég a gazdasági helyzetük is igen súlyos.

Üdvözli tehát az új szovjetköztársaságot, mint fontos tényezőt, amely a Galiciában levő ellenséget hátban fenyegeti; kíváncsiak vagyunk, vajjon a magyar külügyi népbiztos is viszont olyan őszinte helyzetképet fog-e orosz kollegájának adni, aminthogy amaz adott emennek, ha igen, akkor az, orosz szovjetkormányra kerül a sor a keserő kiábrándulásra.

Az április 2-án megjelent 3-ik számban:

Az entente képviselők Ígéreteinek, továbbá a hazulról jövő jelentések hatása alatt nyíltan ellenállásra szólítottuk fel meggyötört testvéreinket.

„*A bolsevista magyar kormány*” tombol, őrzöng. A hatalmi mámor elvakította. Megszentségteleníti templomainkat, lerombolja ezeréves kultúránkat, az iskolákba behozza az erkölcsi és szellemi fegyelmetlenséget.

Október 31-ike óta Szent István, Mátyás király országát, Rákóczi, Bethlen, B ócska y, Széchényi, Kos suth szabad fenkölt nemzeti Magyarországot, Deák Ferenc megértő népét a magyar kormányok chaóikus helyzetbe hozták, amelyből az erők fegyelmetlensége, a lelkek megmértelyezettsége, az erkölcsök

aiáltsága folytán nincs; más kiút: mint a teljes elsüllyedés vagy az ősi erényekhez való áhítatos visszatérés.

Ébredj fel magyar géniusz, rázd le magadról a gonosz (szellemek idézte rabláncokat. Zúzd össze lelketlen vezetőidet és imádkozz a keresztények Istenéhez. Vezesd vissza népedet a nemzet oltárához, hogy bűnbánóan leboruljon a kereszt, a hármasság, a hazaszentsege előtt.

És te ősi magyar föld, ki annyi erőt adtál fiadnak ezer éven át, légy újra termékeny, adj helyet egy a bolsevik eszméktől megtisztult, megifjúdott massas tölgy gyökereinek, hogy örökké virulhasson.

Ébredj magyar nép! A természet erői szövetségeseid! Bízál bennük, mint ahogy mi is bízunk, kik távolról tépelődünk szerencsétlen sorsod fölött.

A nemzetiszínű lobogót magasan lengetve jönni fogunk a .megváltás órájában.

Készülj fel a *honmentésre!* . . .

És (amidőn megtudtuk, hogy már a vérbeli szocialdemokraták is kezdenek kiábrándulni Kun-Böhm-Pogány-Szamuely kommunizmusából, a magyar munkásság számára az április hó 4-én megjelent 4-ik számban: „*Marx-Kautsky és a magyar forradalmi szocialisták*” címen így írtam: „Kautsky, a tudós szocialista egyik előadásában, melyben Marx történelmi jelentőségével foglalkozik, Marxról és Engelsről a többek között ezeket mondja:

Fölsimítotték azt is, hogy ennek »a célnak – értsd a szocializmus diadala – nem szabad pusztán a forradalmi hajlandóságból származnia, ha mentes akar maradni mámoros káprázatoktól, sőt hogy éppen ellenkezően, a tudományos kutatás módszereinek lelkiismeretes alkalmazásával kell e célt kitűzni és hogy mindenkor összhangban kell állania” az emberiség egész tudásával.”

Amikor Kautsky ezt mondja, quasi Marx és Engels nevében is beszél. E három, nagy szocialista ezen elmélkedése egyszersmind szigorú, bírálata a magyarországi szocialisták mai cselekménye felett.

Budapest szocialistáinak csak a forradalmi hajlandósága volt .meg, amikor március hó 22-én az or-

szágot újból lángba borították. De még ezen hajlamdóságot sem vehetjük nemes forradalmi törekvésnek, inkább a hatalomra jutás mohó vágyát látjuk benne, mely végeredményben a hatalmon levők meggazdagodásával és az ország elszegényedésével jár.

Ha már az október hó 31-iki forradalmárokat nem tekinthetjük igazi hazafiaknak, kik mindenüket egy nagy, közös nemzeti érdeknek vetették alá, úgy még kevésbé mondhatjuk ezt a március 22-iki forradalmárokra. Amint az október 31-iki forradalom hatalmi-örökösei gyászmagyarok, inert félrevezették a népet nemzeti jelszavak hirdetésével, azonképpen a március 22-iki forradalmárok gyászszocialisták, mert mindennél inkább csak a nép érdekét nem szolgálták.

Böhm még röviddel ezelőtt hangsúlyozta a szocializálás lehetetlenségét, ma ugyanaz a Böhm a szocializálás népbiztosa. Pedig-nagyon jól tudja, hogy sem az ország gazdasági fejlődése, sem a tudományos kutatás, sem a nép lelkiállapota és műveltsége nem érett meg arra; hogy a marxizmus elvei szerint reiv-dezkezdjék be magán- és államéletében.

Mi e helyen nem akarunk Marx és Engels tanainak gyakorlati értékével¹ bővebben foglalkozni. Csak annyi! mondunk, hogy mi Marxxal nem értünk egyet, merta magántulajdont nem ismeri el, az egyéni érvényesülésnek is csak bizonyos fokig kíván szabadságot adni. ő az egyént szűk korlátok közé szorítja és így a fejlődésnek, az eredeti emberi alkotásnak útját megnehezíti. A nemzetei is másodrendű fogalomká degradálja. Marx állama végeredményben egy bürokratikus állam lesz. minden lendület: nélkül, unalmas emberekkel, melyek egy nagy társadalmi gépezetnek léleknélküli részei.

E tartalmatlan élet nekünk nem kell. Mi élni akarunk nemzeti és ebben egyéni életet, szabadságot akarunk és azt, amit termeltünk, családunknak és fölöslegeinket nemzetünknek, a magyar népnek akarjuk adni. A világ többi népével közelebb nem törődünk. Mi a nemzetek isteni alkotásával szemben gyarló emberi mivoltunknál fogva nem akarjuk levenni a harcot. Mi Marxxal együtt tudjuk, hogy van-

nak és lesznek ellentétek, mert ezek belénk oltvák, hogy küzdjünk, harcoljunk és a harc révén erősödünk és erősödve, annál gyorsabban haladunk az emberi fejlődés útján.

Tehát harcrakész nemzetet akarunk és nem törődünk többé a világbéke utópisztikus, mert természetellenes, elméletével.”

És ha Kautsky Marx szellemében beszélve azt mondja: „Minden alkotásnak vagy teremtménynek egyszer el kell pusztulnia ellentétjeinek túlereje miatt” - akkor mi hozzáfűzzük azt, hogy csak azon emberi alkotás pusztul el, amelynek alapjául alacsony ösztönök szolgáltak és nem pusztul el az, ami az ember által Istentől való.

Igen, mi is szocialisták vagyunk, magyar nemzeti szocialisták. A nép érdekét mi is szolgálni kívánjuk, de nem a forradalom igazságtalan, hanem a nyugodt fejlődés igazságos útjain. Mi nem a nép alacsony ösztöneit hívjuk segítségül, mi egy keresztény világban nevelt, magas erkölcsű népet akarunk szövetségeseinknek.

Amit őseinktől örököltünk, vallást, hagyományt és vagyont, meg kívánjuk tartani, de egyszersem megértve az idő szavát, készek vagyunk vagyontalan honfitársainknak műveltségünkből, vagyonunkból és jogainkból annyit adni, hogy munkájuk árán továbbfejlődésük biztosítva legyen.

Mi a természetes emberi tulajdonságokra építjük fel országunkat és nem igazodunk a proletárság átmeneti kívánalmai után. Mi ezeket csak értjük és amennyire az ország gazdasági helyzete ezt megengedi; eleget is fogunk neki tenni.

Ne felejtjük el, hogy amint a Marx-féle állam megvalósulna, az elégtelenség nem szűnne meg. Ha eddig a gazdagok ellen folytatták a proletárok harcut, úgy azután az alárendeltek proletártömege fog főnökeivel és igazgatóival küzdeni. Ha Marx a vagyontalan tömeget uszítja a vezető polgárság ellen, úgy Marx államában az egyén fogja a tartalmatlan tömeg ellen egy szétmállási processzus útján, felvenni a küzdelmet.

Nem! A szocializmus: tanait hamis alapokra helyezték. Jaj annak a népnek és országnak, mely nem a fejlődés útján halad. Összeomlik, szegény lesz, koldusbotra jut és miután lerombolta mindazt, amit az ezeréves mimikájukkal felépítettek, előről kell kezdeni az életet.

Ezt mondjuk Kautskynak, amidőn. Marx és Engels tanaival foglalkozik és Kautskfy szavait idézzük, amikor a magyarországi álszocialisták őrjöngését akarjuk megvilágítani, kik a szocializmust részint egyéni, részint zsidófaj érdekeinek szolgálatába állították.

Ez így van!”

A „Bécsi Magyar Futár”-nak még a szerkesztői üzenetei is politikai tendenciával bírtak, amelyeket ügyesen Hefty Richárd állított össze, aki gróf Crouy Péterrel és Szeghő főhadnaggyal együtt támogatott engem a lap szerkesztésében.

Nem tudom, a „Bécsi Magyar Futár”-t olvasták-e sokan Magyarországon. Egynéhány szám eljutott Budapestre, sőt vidékre is, kaptam annakidején megrendelést egy dunántúli falusi bírótól is. aminek különösen örültem, mert jelét láttam annak, hogy a magyar falusi nép lelkéből nem bírták kiirtani az igüz magyar érzést.

Lapunk mindenestre kellemetlenül érintette Kun Béláékat. A szovjet kormány a „Bécsi Magyar Futár” tárgyában átírt az osztrák kormánynak, elpanaszolva azt, hogy ellenforradalmi célokat szolgál a lap. Ez számunkra nem várt siker volt. Gyenge uralom az, amely fél az ellenáramlatoktól, mint a kísértettől. Megállapíthattuk ismételten., hogy helyes úton járunk.

Hogy ki szerkesztette a lapok azt a wieni kommunista-magyarok sohasem tudták meg. Bejelentett szerkesztőségünkben sohasem dolgoztunk, az érdeklődőket Crouy és Szeghő főhadnagy fogadták.

A lármás, magát mutogató ellenforradalomnak sohasem voltam barátja, .mint ahogy nem vagyok barátja a lármás keresztény kurzusnak sem.. A nyilvánosság előtti szereplés a politikusok szokása. Ez sokszor egyetlen fegyverük. Sokan közülük e rendszert sajnós, az ellenforradalomba is átvitték.

Az emigránsok.

A vörös forradalom kitörése után Wien igen megélénkült, megérkezett legnagyobb örömeimre Bethlen István gróf, akit mindig a nemzet egyik vezérférfiának tartottam, ő azután Szmrecsányival, Telekivel, Sigrayval, Sch. gróffal, Gratz Gusztávval, Jan-kovichchal, Pallavicini gróffal, velem és; a hozzám kiszökött tisztársaimmal megalkotta a magyar antibolsevista komitét, amely, legalább eleinte, a legharmonikusabb együttértésben élt és működött.

Később, azt mondják, sok volt a pártoskodás és széthúzás. Hála Istennek, nekem ebből már nem jutott, ebből csak Szegeden kaptam kóstolót.

De akárhogy is szídják a wieni antibolsevista komitét, előttem mindig nagy tiszteletben fog maradni Bethlen, Teleki és a többiek munkája, tudom, hogy sokszor éjszakákon át dolgoztak. Szmrecsányit is sokan támadják, – addig, ameddig Wienben voltam, órála is csak azt állíthatom, hogy sokat dolgozott az ország érdekében. Ha van hibája, akkor ez az, hogy nehezen tudja magát alárendelni egy akaratnak és hogy némelykor korai merész akcióba kezd. (Bruck.)

Külön, ki kell emelnem O. grófnő fáradhatatlan munkálkodását. A grófnő egy vezérkari tiszt pontosságával látta el a reá bízott feladatokat.

Sokat segített rajtunk különösen azáltal. Ahogy a bolsevizmus alatt Wien és Budapest között ő bonyolította le a levélforgalmunkat, ő vitte és hozta, a híreket. A wieni komité számos értékes memorandumot terjesztett az entente megbízottai elé. A komité fölvilágosította ezeket a magyar nemzet múltjáról, a forradalomról és az ellenforradalom céljairól. Az entente emberei szokásos udvariassággal hallgatták politikusainkat pozitív segítséget azonban nem adtak. Az eredeti, gyorsan végrehajtható és a célhoz vezető terv helyett tehát, a saját erőnkéből való föltámadást választottuk. Áprilisi elején azt kértük az ententétől engedjék meg Ausztriában, továbbá a szerbek és a csehek által megszállott területeken a szervezkedést. De az

entente ennek a tervnek sem engedett egészen. Meg kellett győződnünk arról, hogy Paris, London és *Róma* áprilisban a bolsevizmus veszélyét európai szempontból véve még nem ismerték fel A bolsevizmust különleges, az orosz és magyar belviszonyokból fakadó betegségnek, tekintették, amelynek európai jellegét csupán mi domborítjuk ki.

Belgrád.

Április 12-én Szemző volt főispán Belgrádból jött ázzam a hírrel, hogy az ottani legmagasabb francia parancsnokság a bécsi antibolsevista komitéval tárgyalásokba kíván bocsátkozni. Örömmel üdvözlöttük ezt az ajánlatot s a komité megbízásából. Pallavicini őrgróffal együtt 13-án a francia expresszrel elindultam Belgrádba. A háború alatt, de különösen a forradalom alatt tönkretett vasúti kocsik után kellemes érzés volt a francia expressz kényelmes fülkéiben elhelyezkedni és a francia étteremkocsiban a francia konyha mes-terműveit élvezhetni.

Mikor Zimonyban kiszállottunk, legnagyobb meglepetésünkre, letartóztattak bennünket és pedig, amint később kiderült, azért, mert Szemzőnél sok pénz lévén, azt hitték, hogy mi vagy kommunisták vagyunk, vagy pedig lebélyegetetlen pénzt csempészünk át Szerbiába. A szerb pénzügyminiszter, aki a letartóztatást foganatosította, egy komátácsival átkísértett bennünket Belgrádba, ahol azután estefelé szabadon bocsátottak.

Első utunk a francia katonai parancsnoksághoz vezetett, ahol nagy örömmel fogadták bennünket és ahol helyeselték azon tervünket, hogy elsősorban a saját erőnkől fogjuk a bolsevizmus letörését megkísérelni.

Hasonlóan a már Wienben kidolgozott és Bethlen által jóváhagyott tervhez, előadtuk, hogy Pécs, Zombor, Szabadka, Temesvár, Arad és Nagyikinda központokkal: egy szervezési hálózatot fogunk beállítani.

abból a célból, hogy az ellenforradalomhoz szükséges hadsereg toborzását keresztülvihelessük. Az első időben annyira pozitívnek látszottak a franciák ígéretei, hogy nagy örömben Wienbe akartunk tefografálni: a bécsi antiballsevista komité hagyja ott az osztrák fővárost és jöjjön le a franciák és jugoszlávok által megszállott területre, annál is inkább, miután megállapítottuk, hogy az osztrák kormány részéről sohasem fogunk oly mérvű segítségben részesülni, amennyire egy ellenforradalmi hadsereg föllállításához szükség lett volna. Világos volt előttünk, hogy az osztrák kormány paktál a Kun-kormányával és éppen ezért kár volt túlsokat az osztrák kormány ígéretére adni. Legnagyobb sajnálatunkra azonban a franciák ezen sürgönyt nem engedték át, dacára annak, hogy ők maguk mondták, hogy sürgönyözzünk és így egy-néhány napi belgrádi tartózkodás után Pallavicini őrgrof visszautazott Wienbe, hogy a bécsi antibolsevista komitéval a továbbiakat megbeszélje, magam pedig a franciák engedélyével Szegedre utaztam, hogy a szegedi és aradi már akkor megindult ellenforradalmi mozgalmakat a wieni komité koncepcióinak megfelelő módon irányíthassam. Pallavicini nagyszerű diplomatának bizonyult. A magyar arisztokrácia nagyrészét a diplomáciában kellene elhelyezni.

Tisztában voltam azzal, hogy ha kívülről valahonnan a vörös uralmat meg lehet dönteni, ez csak Pécsről, Szegedről vagy Aradról Tész lehetséges.

Közben tudomást szereztem arról, hogy Péceit is van egy ellenforradalmi csoport, amelyet a szerbek támogatnak és így jogosan számíthattam arra, hogyha a franciák és a szerbek tovább is jóakarattal lesznek velünk szemben, a déli demarkációs vonal mentén a magyar ellenforradalom számára oly bázisokat tudunk teremteni, ahonnan kiindulva biztosan leverhetjük a vörös hadsereget.

Tudván azt, hogy sem felszerelés szempontjából, sem számbeli erőnél fogva több fronton egyszerre katonailag szervezkedni nem célszerű, az elutazó Pallavicini őrgroft még arra kértem, hogy hasson minden erejével oda, hogy Szeged tekintessék főbázisnak,

nehogy az erők szétforgácsolódjanak. Genevrier főhadnagy, francia vezérkari tiszt kíséretében, ha jól emlékszem, április 19-én, telve a legszebb reményekkel, Újvidéken át Szegedre indultam.

Igaz, hogy ezzel bizonyos fokig szembe helyezkedtem a wieni komité akaratával. Ugyanis megígérték velem, hogy okvetlen visszajövök Wienbe. A magyar Szeged és az az érzés, hogy onnan végre elindulhatunk, azonban: oly erős hatást gyakorolt rám, semhogy ellent bírtam volna állani. Nem mentem vissza Wienbe. Ma úgy látom elhatározásom helyes volt.

Szegeden.

Szegedet kommunista köntösben találtam. A franciaák befolyása következtében azonban a kommunizmus sohasem érte el azon kegyetlen mérvet, amelyek Kun Béla kommunizmusait jellemzik. A szegedi polgárság és különösen a föld népe, nem érezték viszont annyira közvetlenül a kommunizmus hatásait, hogy a polgári és gazda társadalom szükségképpen magától szembehelyezkedett volna a kommunizmussal.

Mindennek dacára, midőn Szegedre érkeztem, megállapíthattam azt, hogy egynéhány szegedi polgár már akkor antibolsevista csoportokat szervezett, ezeknek tehát csak az egyesítésére és kialakítására kellett gondolnom.

Meg kell alapítanom azt, hogy ezen csoportok a legnagyobb készséggel mentiek bele Kelemen Béla elnöklete alatt a fúzióba. Koszó, Zadravetz, Szakács, Bokor, Pálffy, Székessy, Aigner, Vajas a kisgazdák részéről, már az első alakuló gyűlésen is olyan önzetlen hazafiságról tettek tanúbizonyságot, hogy a sikert máris biztosítva láttam. Április végén megalakult a szegedi antibolsevista komité (ABC). Örömmel tettem jelentést erről az akkor Szegedem vezénylő francia. tábornoknak, Charpynak, ki az antibolsevista mozgalommal szemben eleinte a legnagyobb szimpátiával viseltetett..

Mint minden politikai mozgalom, úgy az ellenforradalmi mozgalom vezetőinek is tisztában kellett lennie azzal, hogy *milyen politikai céllal vezessék az ellenforradalmat.*

Az első és a legfontosabb célunk természetesen a Kun Bélá-ék vörös internacionális uralmának a megdöntése volt, a második azon új politikai irány megkeresése, amely betartandó lesz, ha Kun Bélát sikerült megbuktatni. Ezen új irány: *A keresztény nemzeti világnézetben a független és haladó Magyarország gondolatában, és végül az agrár társadalomra való támaszkodásban* volt megadva.

Kun Béla uralmának a ledöntése az összes nem-kommunista elemek egyesítését involválta. A második politikai cél azonban ezzel ellentétben bizonyos elemek, különösen *a zsidó nemzetiség* háttérbeszorítását követelte. Ebből sajnos – bár amennyire lehetett, titokban kívántuk tartaná politikai hitvallásunk ezen részét – ellentétek fejlődtek, melyek egy erőteljes munkának sokszor útját állották, de amelyek napszínre vetették azt, hogy a zsidóságnak egyes rétegei a kommunizusból sem vonták le azt a konzekvenciát, hogy ők Magyarországon csak számarányuknak megfelelő szerepet vihetnek a jövőben.

Ily körülményeik közt megkezdtem működésemet Szegeden az. előbb említett társaimmal együtt. Főhadiszállás „Kass-szálloda”.

Amint azonban nyilvánvaló lett, hogy az új politikai iránynak vagyok hirdetője, a francia tábornoknál, kinél eddig biztos pozícióm volt, a legaljasabb limfcrika indult meg ellenem, rám fogták-, hogy germánoffil vagyok, rám fogták, hogy a francia hadviselési módra gúnyos megjegyzéseket tettem, rám fogták, hogy Albrecht főhercegtől 18 milliót kaptam királypárti propaganda céljaira, rám fogták, hogy azért akarok hadsereget szervezni, hogy a Szegeden tartózkodó francia csapatokat rajtaütésszerűen lefegyverezzem.

Miután a francia tábornok – benyomásom szerint – inkább a zsidó bemondásnak hitt, magam részéről megszakítottam vele az összeköttetést, azzal a tudattal, hogy a küzdelmet abba nem hagyjuk., de azzal a meg-

ismeréssel, hogy vérmes reményeink csak igen nehezen fognak megvalósulhatni.

A zsidóság internacionális (szabadkőműves) szervezeteinek erejét itt tanultam (megismerni, ők évszázadokon át készültek a nagy leszámolásra, mi napok alatt akartuk és akarjuk a keresztény kurzust diadalra vinni. Fajunk egyik sajnálatos tulajdonsága mindenestre a türelmetlenség. Nem tudjuk úgyszólván semmiben sem a helyes időpontot bevárni. A legszebb tervek főleg ezért dőlnek dugába.

A franciák mintha féltek volna, a keresztény és az igazán nacionalista Magyarországtól.

Csodálkoztam, hogy egy nagy nemzet, mini a francia, már etnikai szempontból véve is, miért néni az erős, a nacionalista irányzatot képviselő férfiak révén kíván Magyarországhoz kapcsolatot keresni, és miért keresik tisztjei és tábornoakai a magyar társadalom salakját, miért hisznek ezeknek jobban. Nem értettem, (miért nem az öntudatos Magyarországot keresik, mint politikai barátot, miért a csúszó-mászó Magyarországot képviselő politikusokkal akarnak tárgyalni, kik a nemzet életbevágó kívánalmaira való tekintet nélkül teljesen a franciáknak rendelik alá magukat. Nem értettem azt a vakságot, amellyel a francia tiszték magyar politikát üztek. Vagy azt (hitték, hogy vége a magyar nemzeti öntudatnak?

Hogy ez azért tették volna, mert francia program volt Magyarország megsemmisítése, nem tudom elképzelni. Ma, midőn megismerték a nemzetnek erejét. mikor összehasonlíthatták a magyar népet a csehekkel, románokkal és szerbekkel, hogy ma legyen még francia ember, aki hisz abban, hogy Magyarországot el lehessen pusztítani, nem hiszem!

Ilyképen kívántam a francia vezérkari tisztnek bizonyítgatni annak a szükségességét, hogy az entente egyrészt a bolsevizmus miatt, másrészt a franciák keleteurópai koncepciójára való tekintettel, a nemzet? Magyarországot felépítését kell előmozdítsa.

Wienből híreket nem kaptam, s ezért a helyzetem mind bizonytalanabbá vált. Félnem kellett, hogy a

szegediek, akiknél eddig ismeretlen voltam és akik a bécsi komiténak quasi magukat alárendelték, nem fognak-e bennem egy fantasztát látni, aki irreális módon akarta őket meggyőzni.

Kitartás volt tehát a jelszavam és bizás abban, hogy jobbra fordul a szegedi akció. Izsépy őrnagyot, akit régebről ismertem, megkértem, utazzék Aradra és Temesvárra. Az ottani ellenforradalmi csoportokról pontos adataim nem voltak.

Időközben megjelent Belgrádból jövet Bartha Ábel és Augner, akiket Belgrádban találtunk és akik ottan egy magyar ellenforradalmi csoportnak exponenseiként szerepeltek. Azt mondták, József főherceg áll mögöttük. Még Belgrádban Pallavicininek és nekem is beakarták bizonyítani, hogy a franciák csak olyan ellenforradalmi mozgalmat fognak támogatni, amelynek végcélja a magyar királyság visszaállítása és József főherceg megkoronáztatása.

Ezzel szemben a bécsi antibolsevista komitéban megállapítottuk annakidején azt, hogy a királyság, de különösen *a király személyi kérdése* mindaddig, amíg Magyarország teljesen nem konszolidálódik, nem aktuális. Nem aktuális pedig felfogásom szerint még .ma sem és pedig azért, mert a független Magyarország népének vagy népképviselőinek e kérdésben! korai megnyilatkozása megint széthúzást fog eredményezni, mert a konszolidációtól még messze tartunk, mert határaink visszaszerzéséhez csak erős kezek vezette kormányzás útján jutunk. Azonkívül, ha neon nemzeti, azaz vérünkből való királynak a .megválasztásáról van szó, hanem egy idegen herceget akarunk a magyar trónra meghívni, vigyáznunk kell, nehogy Magyarország külpolitikájában prejudikáljunk, mert nézetem szerint; i király személye mindig külpolitikát is jelent. Az ántánt viselkedése József királyi herceggel szemben mindenesetre emellett bizonyít. Bartha Ábelékat sem Pallavicini, sem én meggyőzni nem tudtuk, ők szubjektív momentumokból indultak ki, ezekhez fanatikusan ragaszkodtak. Nem voltam tehát abban a helyzetben, hogy Belgrádban és Szegeden Bartháékkal együttműködhettem volna. Ők rám fogták, hogy Albrecht főher-

cegnek vagyok exponense, őt akarom királynak. Nem tudták elképzelni azt, hogy kizárólag-Magyarországot szolgálom. Nézetem szerint ez volt akkor is, ma is az egyedüli helyes álláspont.

Magyarország akkor lesz boldog, ha minden politikus, minden katona, szóval mindenki, aki vezetésre van hivatva, minden körülmények között csak a haza érdekét tekinti. Még a király személye is csak másodrendű érték a haza szent fogalma mellett.

Tény az, hogy ezen nézetbeni különbség Bartha és köztem sok bajt okozott, de igazságomról annyira meg voltam győződve, hogy mindenivel kellett követnem Bartháék terveinek megvalósítása ellen. Sokszor lelekiismeretfurdalást éreztem, hogy az ország e válságos helyzetében, együtt a szegedi komitéval, emigráns honfitársaimmal szemben állást foglaltam. Ma azonban, miután az események igazat adtak nekem, nyugodtan viselem a felelősséget, némelykor elutasító, sokszor agreszív fellépésemért. A wieni komité befolyása különben az időközben Szegedre költözött aradi kormánynál érvényesült. Károlyi Gyula gróf, akit nagyszerű embernek ismertem meg, teljesen a bécsi komiténak a felfogását vallotta.

Mindennek dacára, nagy érdemük volt Bartháéknak és azoknak, akik Aradon kormányt alakítottak, s ez az, hogy ők az iniciatívát magukhoz ragadták és a világ előtt hangosan és láthatóan dokumentálták a nemzeti Magyarország életrehivatottságát. Én a szisztematikusain felépített munkának vagyok híve, nem szeretem honfitársaimnak sokszor rapszodikusán végrehajtott terveit, s ha tőlem függött volna, a kormány a jugoszláv és románok által megszállott területen csak akkor alakulhatott volna meg, ha a bécsi komitéval közvetlenül érintkezhettem volna, ami május elejére volt várható.

Az a körülmény, hogy Károlyi Gyulát a románok Mezőhegyesen elfogták, időt adott nekünk, hogy Wien-nel felvegyük az összeköttetést. Amidőn azután Wienben azt az utasítást kaptuk, hogy Károlyit a bécsi komité támogatja, további működése elé semmi akadályt nem gördítettünk.

Wienben, Pécsen és Kecskeméten át egymás után érkeztek barátaim, „MOVE” tagok, akik mint legérdekesebb ellenforradalmi epizódról, a bécsi magyar követség kommunista célokra szánt 100 millió felüli pénzkészletének kézezerítéséről adtak részletes felvilágosítási

Hajós követségi titkárnak ezen merész tette – mert ő vitte el a pénzt – egyik legnagyobb egyéni cselekedete az ellenforradalomnak. Ebből a hatalmas összegből sajnos azonban a szegedi kormány csak 3 milliót kapott, felét lefoglalta a bécsi rendőrség, a megmaradt résszel Szmrecsányi és Bethlen gróf diszponált, a Nyugatmagyarország elleni akció és a külföld felvilágosítása érdekében.

Szegedre elsőnek Marton Béla barátom érkezett meg. Ő részt vett a Szmrecsányi-féle brucki kirándulásban is.

Magam a brucki kirándulást fantasztikus vállalkozásnak tartottam, mert nem volt kellően előkészítve és mert az időközben megerősödött vörös hadsereggel szemben ilyen puccszerű kísérletek nem vezethettek célhoz. Ha a gödöllői főhadiszállást lehetett volna megtámadni, ezt meg kellett volna tenni. A periférián működő csapatok elleni puccok, amelyek az ellenforradalmakkal összefüggésben nem álltak, célhoz aiem vezethették, miután a gödöllői főhadiszállás idejekorán megtehetette a megfelelő ellenintézkedéseket.

A különféle szállítmányokban érkező tisztek a bécsi és a brucki események felett nagyon el voltak keseredve, – nagy örömmel és nagy lelkesedéssel üdvözölték tehát Szegedet, melynek tornyára időközben a derék szegedi polgárok és a Dirndorfer által vezetett katonák segítségével – akik előbb a Tabódy által vezetett 300 főnyi vörös helyőrséget lefegyverezték – felhúzták a nemzeti lobogót és megkezdtük a nemzeti irány és a keresztény erkölcs érdekében azt a tisztítási processzust, amely még ma sem fejeződött be s amelyen mindnyájunknak egy egész emberöltőn át dolgoznunk kell. Évszázados hibák jóvátételéről van szó.

A Károlyi-kormány Szegeden közben rekonstruálódott. Azonban Károlyi Gyulának sajnos, a francia tábornokok beavatkozása révén a kabinéiba olyan elemeket is fel kellett vennie, akik nem voltak ellenforradalmárok, nem vallották a keresztény világnézetet, s nem hittek a nacionalizmus Örökké fennálló igazságában. Ezek között a legerősebb egyéniség Varjassy kereskedelmi miniszter volt, aki internacionális összeköttetéseire hivatkozva, s a franciák támogatását bírva, a szegedi kormányban olyan pozícióra tett szert, amely veszélyes lehetett volna az egész nemzeti irányra, ha nem vigyáztunk volna mindig a kezeire. Mindenesetre szomorú és hasonló politikai mozgalmak történetében egyedülálló, hogy a mozgalom központjában – a minisztertanácsban – politikailag megbízhatatlanként is foglalhattak helyet.

A szegedi kormány miniszteri tanács határozatról a franciák aznap értesültek.

A szegedi kormány (megalakulása után a kormány: Zdravetz páter felszólítására megesküdött a szegedi népnek és általa a nemzetnek, hogy Magyarországot a bolsevizmus fekélyétől megtisztítja, hogy Magyarországot demokratikus és keresztény alapon újraépíti.

Az újraépítkezés első lépése a szegedi *nemzeti hadsereg megszervezése volt*. Még mint a szegedi antibolsevista komiténak katonai előadója, kiszámítottam, hogy Szeged maga kb. öt zászlóalj, két lovaszázad és egy tüzéreg erejű különítményt képes fölláltítani. Ennek követk ezt ében, miután más kézzelfogható emberanyag nem állott rendelkezésünkre – a szerb és francia hatóságok magatartására való tekintettel, mint a szegedi kormány hadügyi államtitkára is, első hadseregszervezési célnak az előbb említett különítmény megszervezését tűztem ki. Emellett súlyt helyeztem a tiszti tekintély mielőbbi helyreállítására. Ezért lépett életbe a régi becsületügyi szabály, ezért engedtem meg a párbajt. A párbaj miatt sokan megtámadtak. Azonban Horthy kormányzó úr, mint későbbi hadügyminiszter és Károlyi miniszterelnök is osztották azon felfogásomat, hogy mindaddig, amíg törvényeink a férfi becsületét teljesen meg nem védik, gentleman-

nak törvényen kívül álló fegyverhez kell és szabad folyamodnia.

Siettünk az otthoni ellenforradalmi csoportokkal az. érintkezést fölvenni. Rendeztük a fizetéseket, szóval megkezdtük a normális katonai központ produktív éjjetét.

Arról, hogy mint fiatal embernek eleinte nehéz helyzetem volt, az idősebb bajtársaimmal szemben, nem kívánok részletesen megemlékezni, ők azt hitték, hogy visszajött a régi világ, hogy az októberi forradalom, az ellenforradalom meg nem történtnek tekinthető. Nem csoda, aki a régi világban nőtt fel, aki a nemzettél nincsen összeforrvá, aki az eseményeket nem sejtí meg, a forradalmi időkben sohasem tud elhelyezkedni, az mindig túlkorán kezdi a reakciót vagy túlkorán érzi magát nyugodtan, mint ahogy nyugodtan érezte magát Wekerle és a volt király maga, amikor októberben előrelátó férfiak megjósolták a monarchia bukását.

Kötelességemnek tartottam mindaddig kitartani, amíg a katonai ügyek élére olyan férfit nem állíthatunk, aki garanciát nyújtson arra, hogy az új irányban produktív munkát tud végezni s akit a nacionalizmus annyira áthévít, amennyire nehéz időkben egy vezért át kell, hogy hevítsen e legszentebb érzés. Addig is kértem Károlyi Gyulát, vegye ő át a hadügyminiszterséget. Károlyi különben katonatermészet. Puritán, szigorú és bátor.

Nemsokára megérkezett Szegedre Horthy, a jelenlegi kormányzó úr öfőméltósága, akit eddig csak hírből ismertem. Feledhetetlen lesz előttem első találkozásunk, de különösen az a tépelődés, amellyel a kormányzó úr vállalta a hadügyminiszterséget. Azt mondotta: „Nem hallgathatom a fű növést Kenderezen, midőn Szegeden a magyar Géminsz bontja ki szárnyait egy második honfoglaláshoz.”

A kormányzó úr lett a hadügyminiszter. Nagy volt az öröm. Új erőt merítettünk egyéniségéből.

Megkezdtük a munkát, s nem rajtunk múltott hogy nem egy-két héten belül, hanem hosszabb idő

múlva bírtunk csak megindulni. Összes intézkedésünk elé a francia hatóságok, a párisi ötös-tanácsra való hivatkozással, akadályt akadály után gördítettek. *A francia katonák – különösen a republikánusok – kevés politikai kezdeményezéssel bírnak.* A royalisták inkább mertek saját elhatározásuk szerint cselekedni. A republikánusok örökösen a francia parlamentre hivatkoztak.

De azért nem hagytuk abba a munkát, el nem csüggedtünk, mert meg voltunk győződve arról, hogy Kun Béláéknak uralma, a vörösök politikai stratégiai helyzeténél fogva, magától fog csődöt mondani. Meg voltunk győződve, hogy az ellenforradalmi mozgalmak bent az országban végre oly erők és szisztematikusak lesznek, hogy a proletárdiktatúra külső segítség nélkül is meg fog dőlni.

A magyar bolsevisták katonai tanácsadóinak mindenesetre az volt legnagyobb hibája, hogy a proletárdiktatúra kikiáltása előtt nem mérlegelték eléggé az általános katonai helyzetet. Ha az orosz bolsevista hadsereg helyzetét viszonylatba hozták volna a magyar helyzettel, mindenesetre meg kellett volna izoláltságuktól ijedniök. Gazdaságilag, politikailag és katonailag, az ausztriai frontot kivéve, körülfárva, kétségbeesítő helyzet egy oly had vezetőségre nézve, amely egy ötéves háború és a forradalmak által megviselt országot akar megvédeni. A vörös Napóleonok azonban épp oly tökéletlenek voltak, mint a vörös államférfiak.

Ha a becsvágy – amely nélkülözhetetlen – nagyobb, mint a tehetség vagy ügyszeretet, katasztrófáknak lehet okozója. Az októberi forradalmárok és a kommunisták becsvágya tehetség és ügyszeretet helyett csak egyéni önzéssel párosult. Ezért a bukás.

A szegedi kormány közben fölvette a jugoszláv kormánnyal az érintkezést s így megtalálta azt az egyetlen helyes külpolitikai orientációt, mely ma is fennáll.

Bethlen István gróf Wienben, mint a szegedi kormány megbízottja, összpontosította kezében a szalakat, melyek Svájcba, Hollandiába és Lengyelországba vezettek.

A szegedi hadügy minisztérium innen Pécsre Inzelt és Kovács alezredeseket küldte ki, megbízva őket a katonai, Gaál Gasztont és Bartal Aurélt a politikai szervezéssel. A tiszántúli részre kiküldte exponenseit a megyék megszervezésének előkészítésére, amennyire ez a román megszállásból kifolyólag lehetséges volt.

Közben értesítést kaptunk arról, hogy a Graz melletti Tobelbadban Szmcrcsányi és Lehár ezredes ütötte le a hadiszállását, azon célból, hogy a Mura-Duna közt az osztrák határ mentén ellenforradalmi csoportokat szervezzenek. A feldbachi táborba azon tisztek szöktek, akik Szegedre nem jöhettek át. Sajnos igazam volt, ezen ellenforradalmi csoport nagyobb eredményt addig, ameddig az osztrák területen működött, dacára a nagy pénzáldozatoknak, elérni nem tudott, miután az osztrák hatóságok nem részesítették abban a támogatásban, amelyet megígértek.

Wieni tartózkodásom alatt ezért elleneztem is az Ausztriában történő szervezkedést. A siker nem állhatott arányban az áldozatokkal.

Június elején a szegedi kormány az összes ellenforradalmi mozgalom irányítója volt. Bár az örökös belső harcok, politikai ármánykodások stb. a kormány működését megnehezítették, az ellenforradalmak irányítása révén mégis oly pozícióra tett szert, hogy az entente is számottevő faktornak tekintette. A kommunisták által fogvatartott nemzeti Magyarország összes sóhajai pedig felé szállottak és így Szeged, mintegy reménysége volt mindenkinek, aki vészteljes éjszakákon imádkozott az új Magyarországért – szegény házánkért.

A vörös hadseregfőparancsnoksággal és egynémely frontalakulattal felvettük az érintkezést. Stromfeldnek és Juliernek személyesen írtam. Stromfeld levelemet nem kapta meg. Julier kitérő választ adott.

A „MOVE” is megkezdte működését Szegeden és azt hiszem a szegediek előtt mindig emlékeztetéseket lesznek azok az ünnepek, amelyeket a „MOVE” a magyar reneszance jegyében rendezett.

Szeged nehézvérű alföldi város. Lassacskán azon-

ban mégis felébredt, mert úgy látszik tudatára ébredt történelmi hivatásának. Hébe-hóba kimentünk az alsó-városba erőt meríteni, a szegedi kisgazdák közé. Velünk volt mindig: Zadravetz páter, a szegedi Capistrán. Úgy megrázta a barna arcú alsó-városiakat, hogy aratás ideje dacára hajlandók voltak letenni a kaszát – „a legszebb fegyvert” – ahogy Vajas József mondta, hogy torkon ragadják a vörös sárkányt és megfojtsák mindörökre.

S míg így lassacskán megizmosodott az új nemzeti keresztény irányzat, lelkiismeretlen és hazafiatlan emberek, a franciák segítségével, igazi erőnk kifejtésében megakadályoztak. Azt hitték, ezek még csirájában megtudják folytatni az új irányt. Rövidlátók!

A Varjassy által képviselt internacionális és az általunk képviselt nacionális világnézletek közti ellentétek közös célunk, a bolsevizmus letörése dacára áthidalhatatlannak látszottak.

Tekintve azt, hogy a franciák inkább Varjassyt támogatták, Varjassyék és barátaim egy részének prepozíciójára békés megegyezés céljából, nehogy a két soha össze nem egyeztethető világnézet közötti differencia miatt bukják meg Szegeden az ellenforradalom, Varjassyval tanuk jelenlétében egy ötórás tanácskozási folytatunk. Barátaink azt remélték, hogy a legközelebbi teendőkre legalább némi megegyezés! találunk.

Ki kell jelentenem most is, mindahogy azt Szegeden tettein, hogy részemről ezen tárgyalás nem jelentett megalkuvást az eszmét, illetőleg. Csak a taktika volt más. Varjassynak akkor is a szemébe mondtam: „Viselkedését hazafiúi szempontból elítélem, miután internacionális összeköttetéseit nem használja ki a nemzeti ügy érdekében. Megmondtam azt is, hogy az ellenforradalom eseményei csak bebizonyították azt, hogy a magyar, de egyáltalában minden nép életét csak a természet törvényein nyugvó nacionális világnézet szabályai szerint lehet elképzelni, mert mindhiába, a faji összetartozandóság annyira erős, hogy azt semmiféle teoretikus világnézeti felfogással elnyomni nem lehet.”

Varjassy megérlelte azt, hogy a nemzeti keresztény világnézet az internacionálissal szemben, amennyiben nyílt harcra kerülne a kettő között a sor, fizikai túlsúlyban van, hogy mi az internacionalistákat össze tudnók törni. Prónay százada és Dirrendorfer zászlóalja ekkor már számottevő faktor volt. Viszont be kellett ismernem az internacionalisták külföldi összekötetéseinek anyagi és erkölcsi erejét. Beláttam, hogy, mindaddig, ameddig Szegeden quasi az antant képviselőinek a felügyelete alatt csinálunk politikát, nekünk kifelé az engedékenység jegyében kell dolgoznunk, anélkül azonban, hogy pillanatra is eltérnénk a nemzeti eszme és a keresztény világnézet által szabott iránytól.

Ugyanakkor azon voltam, hogy a Károlyi-kormány minél tovább kitartson, mert nem tudtam elképzelni, hogy Clemenceau-ék Parisban nagyon helyeselnék a francia katonák beavatkozását Szegeden. Nem tudtam elképzelni azt, hogy a nagy antantnak állam - férfiai Magyarország züllött politikusaival akarnának Kele-európa legfontosabb államának elhelyezkedéséről tárgyalni. Azt pláne sohasem értettem meg, hogy abba szóljanak bele a párisiak, kié legyen az egyik, vagy másik miniszteri tárca, államtitkárság, stb.

Károlyi kormánya után jött Ábrahám Dezső kormánya. Ábrahám a franciák előtt szimpatikus volt, mert már a múltban olyan politikai frakciónak volt a híve, amely a franciákkal kereste az érintkezést. Sem a frankofil, sem a germánofil irány nem volt helyes, ki tudta volna akkor, de ki tudná most a helyes messzemenő külpolitikai programot megállapítani.

Egynéhányan azt vallottuk, hogy az országnak bizonytalan bel- és külföldi helyzete, az ellenforradalom sikerének kérdéses volta, a nacionalista és internacionalista világnézetek közti harcok befejezetlensége olyan chaotikus helyzet elé állított, amelyből világos kibontakozást senki sem tudott megjósolni és éppen ezért az előre való lekötöttség germánofil vagy frankófil irányban egy külpolitikai hiba lett volna. Csak azzal voltam tisztában, hogy a közvetlen szomszédok vala-

melyikével kell barátságot kötnünk, hogy végre az örökös politikai cernírozottságból kitaláljunk.

Ránk, szegediekre nézve mi sem volt természetesebb, mint Belgráddal keresni az összeköttetést. Jugoszlávián keresztül vezet az út a tengerhez, Jugoszlávia vitte el a legkevesebbet tőlünk, Jugoszlávia harcoss nemzet, egy esetleges jugoszláv barátság közelebb áll a nép lelkéhez, mint akár a cseh, akár a román barátság.

Sajnos, kevesen voltunk, akik a politikát ezen szempontból néztük, a legtöbb ember, különösen az odaszökött álpolitikusok, fölhasználták francia összeköttetéseiket, amelyeket legtöbbször feleségeik útján szereztek, arra, hogy azokkal szemben, akik ezt az irányt követték, a franciák bizalmatlanságát fölébresszék.

Horthynak, Telekinek nem volt nyugta, bemocsolták a bécsi ellenforradalmi komitét, Zadravetz pátert, a szegedül Capistránt, Kelemen Bélát, a volt főispánt, a szegedi alakulatokat, szóval mindenkit, aki az új nemzeti Magyarországot akarta, a független, ön-maga fölött szabadon rendelkező Magyarországot.

Annyira ment a dolog, hogy július végén a franciák mindinkább erősebben kezdték követelni a magyar kormánytól azt, hogy Szegedről távozzak.

Ez volt a második száműzetésem magyar földről. Szegedet, ahova április 25-én érkeztem, a nagykikindai parancsnokság rendelkezése folytán július 31-én el kellett hagynom. Búcsúbeszédemben hangsúlyoztam, hogy Szegedet azzal a tudattal hagyom el, hogy a nacionalizmus győzött az internacionalizmus fölött. Á magyarok Istene megsegített – úgy lett!

Vissza Wienbe.

Feleségemmel Lingauer Albinnal, Marton Bélával, Crouy Péter gróffal indultunk Jugoszlávián át Wienbe. A szegedi kormány az a megbízást adta, hogy lépjek érintkezésbe Bethlennel, Szmrecsányival és Lehárral Nyugatmagyarország pacifikálásának végrehajtása céljából.

Elég kellemes utunk volt. Szegeden egy magyar

detektív, ki francia szolgálatban állott, ha jól emlékszem Robinson, figyelt arra., hogy tényleg elhagyjam Szegedet.

Zágrebbani egy napig tartózkodtam, Zágrebot a legnagyobb rendben találtam, szó sem volt a horvátok forrongásáról. Sokan a jugoszláv helyzetet így szeretik beállítani. Az volt benyomásom, hogy a horvátok önállóságáért, vagy azért, hogy hozzánk visszajöjjenek forradalom egyelőre odalent nem tesz. A szerbek nagyon vigyáznak. A legtöbb, amit a horvát ellenforradalmárok már elérhetnek, egy eléggé, szűkre szabott föderáció lesz.

Amikor Marburgba értem, augusztus 2-án, a Wien-bői jövő és Szegedre utazó ellenforradalmi tisztek azt a hírt hozták, hogy Kim Béla kormánya megbukott.

Grazban azután Keresztes és Waldherr vezérkari tisztektől, akik Lehárral dolgoztak, részleteket tudtam meg a Kun-kormány eltávozásáról. A Feldbach felé induló vonat magyar utasait kértem, köztük Arndt János barátomat, borítsák föl a Peidl-kormány hatalmát Sopronban és Vasban, amit ők meg is ígértek.

Nyilvánvaló volt előttem ugyanis, hogy a Peidl-kormány csak átmeneti kormány s csak taktikáznak az ellenforradalommal szemben.

Legszívesebben Szombathelyre utaztam volna Lingauer Albinnal együtt, de nem tettem ezt meg, mert nem akartam Lehár, Szmrecsányi és Bethlen esetleges koncepcióit zavarni.

Amint ezt előbb is említettem már, Lehárék Ausztria területén levő szervezetét nem találtam egy hadműveletre alkalmas állapotban. Se hely, se idő. se alkalom nem volt ugyanis arra, hogy a Duna és Mura közti területeket megszervezzék, arra azonban alkalmasak voltak Lehár szervezetei hogy Nyugatmagyarországra behatolva, azt mielőbb talpraállítsák. Amt később meg is tettek.

Ellenben nagyban folyt a tanácskozás. Voltak, akik nem nagyon örültek a szegedi kormány kiküldöttjének. Egyik értekezleten Bethlen elnöklete alatt részt vettek Lovászy. Szmrecsányi, Lingauer, Benitzky,

Suhay, Pallavicin és magam is. Az volt a kérdés, elérkeztünk-e az időt a bevonulásra, vagy sem.

A többség inkább a rögtöni bevonulás mellett volt, Lovászy pedig halogatta szokása szerint a döntési Bethlen loyaltásból az ottani antant-missziókkal folytatott tárgyalások eredményét akarta bevárni. Cunnigham ugyanüs azon fáradozott, hogy békét teremtsen, ami természetesen nem sikerült. Bethlen a Peidlék részéről tárgyaló Böhm Vilmost sarokba szorította egyetlenegy kérdéssel: „Vájjon ő (Böhm) minit kommunista vagy mint szocialista tárgyal?”

Böhmék taktikáztak. Ha már elvesztették a kommunista játszmát, megpróbálták volna megegyezni a szociáldemokrata rendet. De most is rosszul kalkuláltak. A budapesti ellenforradalmi csoportok a románok bevonulása pillanatában Peidl kormányát megbuktatták és József főherceget kikiáltották kormányzóvá. Friedrich megalakította kabinetjét.

Bár ezen ténykedést, azaz egy második nemzeti alapon álló kabinetnek a kinevezését – quasi kontra Szeged – nem tartottam helyesnek és nem tartottam helyesnek azt sem, hogy a királyi herceg mint politikai faktor lépett föl, miután tudtam, hogy a jugoszlávok a Habsburgok föllépésével szemben nem fognak szimpátiával viseltetni, mégis tárgyalannak tekintettem a szegedi kormány által rábízott föladatot. (Dunántúl főkormánybiztosa) és 7-én Budapestre utaztam, hogy a budapesti kormányt informáljam a szegedi kormány működéséről és intencióiról. A bécsi kommunista követ autóján Wienből Győrön át mentem. Ezen rövid utazásom alatt konstatalhattam, hogy az új kormány még csak Budapesten, a helyzet ura. A vidéken akkoriban, pl. Magyaróvárrott a munkásság még teljesen vörös volt. Nemzetiszínű kokárdámat nagy ellenszeggel nézték.

Pestre érve, azt tartottam főfeladatommak, hogy a szegediek és pestiek között mihamarabb létrejöjjön a megegyezés. Ez eleinte nehézségekbe ütközött. Friedrich szokott módon indulatoskodott, de Schnetzer és Tánczos tábornokok közbelépése és a szegediek előzenyisége folytán a kérdés el lett intézve. A szegediek

lemondtak. Magyarországnak megvolt Horthyban fővezére és megvolt kormánya, amely összetételénél fogva nekem legalább szimpatikusabb volt, mint a szegedi, miután a szegedi kiváló emberek mellett, sajnos, internacionalista elemek is voltak.

Vége.

Az ellenforradalom ezzel véget ért, legalább ki-félé. Befelé még máig sincs befejezve, a több évszázadon keresztül idegen uralom alatt, nehéz jármot hurcoló Magyarország gazdasági és kulturális berendezkedése még ma sem olyan, melyre egy önálló életet akaró nemzeti államnak szüksége van. A belső ellenforradalomnak, melyet én nemzeti új raébredésnek nevezek, még mindig tartania kel, mindaddig, ameddig nemzeti önállóságunk biztosítékai minden téren végérvényesen nem lesznek meg.

A választások meghozták a nemzeti eszme gondolatkörének diadalát, a választásokból kialakuló új kormányok kötelessége ezt az újraébredést a béke és az evolúció jegyében a kormányhatalom minden eszközával intézményesen végrehajtani. Ha ez megtörténik és ba nem esünk egy pillanatra sem vissza, amikor le-
gyen végre vége az idegölő forradalmi mozgalmaknak.

Vigyázzunk!

TARTALOM.

	Oldal
Előszó.....	3
<i>A háború előtt és alatt és alatt.</i>	
A Kriegsschulban.....	5
A háború	5
Az októberi forradalom előtt.....	8
<i>A forradalom.</i>	
A frontbomlás.....	11
Budapesten	21
Mint katonai attaché Zágreb-ban	23
A hadügyminisztérium hadművelési irodájában.....	24
<i>Az ellenforradalom.</i>	
Előkészületek	25
A „MOVE”-ban	27
Wienben	32
A „Bécsi Magyar Futár” ellenforradalmi lap.....	33
Belgrádban	44
Szegeden.....	46
Vissza Wienbe.....	57
Végszó.....	61